

قال الله تعالى:

{ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا }

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-i Beyt Hakkında Şöyle
Buyurmuştur:

**"Allah sadece siz Ehl-i Beyt'ten tüm kötülükleri gidermek
ve sizi tertemiz kılmak ister."**

(Ahzâb / 33)

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Sünnî ve Şii kaynaklarında Allah Resulü'nden (s.a.a) rivayet edilen çok sayıdaki hadis, bu ayetin Âl-i Abadan olan beş kişi hakkında nazil olduğunu, Ehl-i Beyt ifadesinin onlara has bir ifade olduğuna ve onların Muhammed (s.a.a), Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) olduğuna delalet etmektedir. Örnek olarak bk: Müsned-i Ahmed (h. 241), c.1, 331; c.4, s.107; c.6, s.292 ve 304; Sahih-i Müslim (h. 261), c.7, s.130; Sünen-i Tirmizî (h. 279), c.5, s.361 ve...; es-Sünenü'l-Kubra, Nesaî (303), c.5, s.108 ve 113; ez-Zeriyetu't-Tahireti'n-Nebeviyye, Dulabî (h.310), s.108, el-Müstedrek-u Ale's-Sahihayn, Hakim Nişaburî (h. 405), c.2, s.416; c.3, s.133, 146 ve 147; el-Burhan, Zerekşî (h.794), s.197; Fethu'l-Barî, Şerh-u Sahih-i Buharî, İbn Hacer Askalanî (h.852); c.7, s.104; Usul-i Kâfî, Kuleynî (h.328), c.1, s.287; el-İmamet-u ve't-Tebisiret-u İbn Babeveyh (h.329), s.47, h:29; Deaimu'l-İslam, Mağribî, (h.363), s.35 ve 37; el-Hisal, Şeyh Saduk (h.381), s.403 ve 550; el-Emalî, Tusî (h.460), h:438, 482, 783 ve yine aşağıdaki kaynaklarda bu ayetin tefsirine bakınız: Camiu'l-Beyan, Taberî (h.310); Ahkamu'l-Kur'an, Cessas (h.370); Esbabu'n-Nüzul, Vahidî (h.468); Zadu'l-Mesir, İbn Cevzî (h.597); el-Cami-u Li Ahkami'l-Kur'an, Kurtubî (h.671); Tefsir-i İbn Kesir, (h.774), Tefsir-i Sa'lebî (h.825); ed-Durru'l-Mensur, Siyutî (h.911); Fethu'l-Kadir, Şevkanî (h.1250); Tefsir-i Ayyaşî (h.320); Tefsir-i Kummî (h.329); Tefsir-i Fırat-ı Kufî (h.352), ulu'l-emir ayetinin altında; Mecmau'l-Beyan, Tabersî (h.560) ve çok sayıdaki diğer kaynaklar.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: |
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ:
كِتَابَ اللَّهِ، وَ عِثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي،
مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا
أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى
يَرِدَا عَلَيَّ الْخَوْضَ.

(صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن دارمي، ج ٢، ص ٣٣٢، مسند احمد،
ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٧١، ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک
حاکم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و....)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “*Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: – Biri– Allah’ın kitabı ve –diğeri– itretim, Ehl-i Beytim. Bu ikisine sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız. Bu ikisi Kevser havuzunun başında bana varıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar.*

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i Daremi, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26, 59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-i Hakim, c.4, s.109, 148, 533 vs...)

İmamet ve Nass

İmamet ve Nass

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

Mütercim:
Emin AYBACI

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

نام کتاب: في رحاب اهل البيت^ع ج 16 الامامة والنس
تهیه کننده: اداره ترجمه مجمع جهانی اهل بیت^ع
مؤلف: گروه پژوهش - سید عبدالرحیم الموسوی
مترجم: امین آی باجی
زبان ترجمه: ترکی

İMAMET VE NASS

Yazan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı Telif Heyeti

Çeviren: Emin AYBACI

Son Okur: Murtaza Turabi

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık, Tercüme Bürosu

Dizgi ve Mizanpaj: Derya

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2010

Yayımlayan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN:

Site : www.ahl-ul-bayt.org

e-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZ—9

İMAMET VE NASS—13

İmametle İlgili İki Medrese Arasındaki Ayrılık—16

Nass İle Masumluk Arasındaki İlişki—17

Nass Nazariyesi ve Şûra İlkesi—20

1. Tarihsel Açısı—21

2. Peygamber'in (s.a.a.) Halife İçin Nass Getirmesinin

Gerekliliği—23

3. Şûranın Şer'i Değeri ve Hakkında Nass Gelmiş

Velayetlerle Olan İlgisi—31

Biat ve Nass Arasındaki İlişki—34

Peygamber (s.a.a.) Nass Nazariyesini Kesinleştiriyor—36

İhtimal Edilen Yollar ve Tarihsel Gerçeklik—41

İmam Ali ve Ehl-i Beyt (a.s.) Hadislerinde Nass

Nazariyesi—44

Ehl-i Beyt (a.s.) Hakkında—53

İmam Ali'nin (a.s.) Üç Kişiyi Biat Etmesi—57

Nass Nazariyesinin Doğruluğunu Kanıtlayan Tarihi

Deliller—59

Nass Nazariyesini İspat Eden Rivayetler—61

1. Birinci Tür Hadislerle İlgili—62

2. Tür Hadislerle İlgili—66

Peygamber'in (s.a.a.), İmamların Sayısını Vermesi ve 12

Olduklarını Belirtmesi—66

Hadisi Tefsir Etmekteki Şaşkınlıklar—67

3. Tür Hadislerle İlgili—72

Halifeler Medresesinde On İki İmamların İsimleri—74

SONUÇ—75

YAYINCININ ÖNSÖZ

İhtilaf insanların tabiatından kaynaklanan bir durumdur; Allah Teala güzel ihtilafların iman çerçevesinde kalmasını ister; işte bu nedenle şimdiye kadar ihtilafa düşen kişilerin tümünün kabul ettiği sabit bir ölçü yoktur. Oysa Allah Teala, insanlar ihtilaf ettikleri konuda müracaat etmeleri için Kur'an'ı indirdi.¹

Bu eşsiz hak dışında dünya işleri hiçbir şeyle yoluna girmez. Mutlak tevhid kuralı üzerine kurulan Kur'an-ı Kerim de bunu vurgulamaktadır. Daha sonra inhiraf ve sapmalar meydana gelmiş, hurafe ve efsaneler ortaya çıkmış, nihayet insanlar bu büyük kaynaktan uzaklaşmışlardır.

Buradan anlaşılıyor ki, insanlar heva ve heveslerine uyarak azgınlık ve dalalet düşmeleri söz konusu olduğu için hak ve batıl konusunda hakem olamazlar.

Kur'an-ı Kerim nazil olmasına rağmen, heva ve hevesler insanları şuraya buraya çekmekte, tamahları, eğilimleri, korku ve dalaletler onları Kur'an'ın hükmünü kabullenmekten ve Kur'an'ın hükümlerine götürecek hakka müracaat etmekten alıkoymaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in apaçık nassına göre² insanları ihtilaf ve inada sürükleyen etken haddi aşmak ve azgınlıktır.

İhtilaf ve tefrikanın diğer bir nedeni ise cehalettir. Cahil, bilmediği şeyi âlimden sormalıdır. Nitekim Allah Teala şöyle buyuruyor: "**Bilmiyorsanız zikir ehline sorun.**"³

1– Bakara, 213.

2– Bakara, 213.

3– Enbiyâ, 7; Nahl, 43.

İşte bu nedenle cahilin, aklın kabul ettiği ve akıl sahiplerinin uyguladıkları bu ilkeyi çiğnemesi haddi aşmak, ihtilaf ve tefrikayı önleyecek apaçık kuralları ayaklar altına almaktır.

İslam, gerçekleri Kur'an-ı Kerim'e ve kendi nefsinden konuşmayan, konuştuğu her şey bir vahiy olan Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine yansıyan Allah'ın ebedi dinidir.

Allah ve Resulü, Efendimizin hayatında olduğu gibi vefatından sonra da ümmetin ihtilafa düşeceğini biliyorlardı.

İşte bu nedenle Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmetin Allah Resulü'nü (s.a.a) izlemesi için Kur'an-ı Kerim onlar için bir meşale kılınmış, anlayıp tefsir edemedikleri konular için de onlara Ehl-i Beyt (a.s) sunulmuştur. Çünkü Ehl-i Beyt (a.s) her türlü çirkinlik ve kötülükten temiz tutulmuş, Kur'an-ı Kerim onların dedesi Muhammed Mustafa'ya (s.a.a) nazil olmuş, onlar da Kur'an'ı ondan almış, idrak ederek uygulamışlardır. Allah Teala onlara hiç kimseye vermediği bir şeyi vermiştir... Nitekim Resulullah (s.a.a) da meşhur Sekaleyn hadisinde onların kapsamlı merciliklerini vurgulamıştır. Böylece onlar da büyük bir gayretle Allah'ın dinini ve Kur'an-ı Kerim'i yanlış anlaşılma ve yanlış tefsir edilmekten korumaya çalışmış ve onun yüce anlamlarını insanlara anlatmak ve açıklamak yolunda çaba harcamışlardır. Böylece ümmetin mercii ve Müslümanların sığınağı olmuşlar, büyük bir sabırla zihinlerde oluşan soru ve şüpheleri gidermişlerdir. Onların bize ulaşan mirasları, kendilerine soru yöneltenlere ve onlarla konuşanlara karşı sergiledikleri güzel muamelelerini, güç ve derinliklerini ortaya koymaktadır; bu da onların ilmi merciliklerine delalet etmektedir.

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin koruduğu ve izleyicilerinin yok olup gitmekten muhafaza ettikleri Ehl-i Beyt (a.s) mirası İslam öğretilerinin çeşitli dallarına yer veren kapsamlı bir okuldur. Bu okul asırlar boyunca bu berrak sudan almaya hazırlıklı kişiler yetiştirmiş, İslam ümmetine Resulullah'ın Ehl-i Beyt'ini (a.s)

izleyen büyük alimler sunmuş, yurt içi ve yurt dışından gelen çeşitli düşüncelere sağlam ve ikna edici cevaplar vererek şüphelerini yok etmiştir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, üzerine düşen sorumluluğu göz önünde bulundurup Ehl-i Beyt (a.s) çizgisi ve olanların yüce mektebini izleyerek risalet harimini savunmaya, çeşitli mezhep mensupları ve İslam düşmanlarının onun gerçeklerini gizleyip yok etmek amacıyla yönelttikleri tehditleri azimli bir şekilde defetmeye ve asırlar boyu onlara iyi bir şekilde karşı koymaya girişmiştir.

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi ulehasının kitaplarında yer alan tecrübeler gerçekten kendi alanında paha biçilmez bir değer taşımaktadırlar; çünkü bu tecrübeler akıl ve delile, çirkin taassup ve heveslerden arınmış bilimsel temellere dayanmaktadırlar; ayrıca selim fitrat, akıl ve mantığın ölçüleri doğrultusunda ulema ve düşünürlerle hitap etmektedir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, geçmiş asırlarda ve özellikle günümüzde İslam ve Müslümanlara karşı kin güden bazı çevrelerin internet kanalları vb. araçlarla gündeme getirdikleri şüphelere verdiği reddiye, soru-cevap ve tartışmalarla elde ettiği zengin tecrübeleriyle hakikate susamışlar için yeni bir çağ açmıştır. Bu doğrultuda her türlü çirkin davranıştan kaçınmaya özen göstermiş, akıl ve ruhların çok hızlı bir şekilde mükemmelleşmeye doğru gittiği bir asırda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin bütün âleme sunduğu gerçeklerden gereğince yararlanılması için düşünürleri ve hakikat taliplerini harekete geçirmeyi azmetmiştir.

Burada şuna da değinmemiz gerekiyor ki, bu araştırma mecmuası Hüccetü'l-İslam Şeyh Ebulfazl İslamî'nin başkanlığında, ilim ve fazilet sahibi arkadaşlarının yardımıyla özel bir heyette hazırlanmıştır. Bu mecmuanın hazırlanmasında emeği geçen kişiler şunlardır: Seyyid Munzir Hekim, Şeyh Abdulkerim Behbehani, Seyyid Abdurrahim Musevî, Şeyh

Abdulemir Sultanî, Şeyh Muhammed Eminî, Şeyh Muhammed Haşim Amilî, Seyyid Muhammed Rıza Âl-i Eyyub, Şeyh Ali Behramî, Hüseyin Salihî ve Azim Ukabî.

Bu mecmuada emeği geçen yukarıdaki kişilerle birlikte her biri bu araştırmadan bir bölümünü inceleyip değerli görüşlerini belirten ilim ve fazilet sahibi, araştırmacı Şeyh Muhammed Hadî Yusufî Garavî, Şeyh Caferu'l-Hadî, Üstad Sahib Abdulhamid'e ve bu eseri Türkçe'ye kazandıran sayın "Emin Aybacı"ya teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Arzu ve ümidimiz yüce Rabbimizin üzerimize bırakmış olduğu risaletin bir bölümünde yeterli çabayı harcamış olmaktır. O Rabbimizin ki, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için elçisini hidayet ve hak din üzere gönderdi. Şahid olarak Allah yeter.

**Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı
Kum**

İMAMET VE NASS

Allah (c.c.), insanı dünyada ilahi hilafet rolünü üstlenebilecek yapı, kabiliyet ve tabiatla yaratmıştır. Melekler dâhil olmak üzere başka hiçbir varlık bu rolü üstlenemez. Zira melekler, insana secde etmeyle emredilmişlerdir. Bunun yanı sıra insanın, gelişimini, yükselişini ve kemâle ermesini engelleyen başka bir yönü de vardır.

Bu insanın bir yandan ulvi enerjisi, başka bir yandan alçaklığa doğru gidebilmesi ve hayatını inşa etmekteki en doğru fiili yapabilmekte özgür iradeye sahip tek varlık olduğunu gösteriyor.

İnsana daha geniş alanlarda ve boyutlarda hareket edebilmesini sağlayan bu kabiliyet, maddeyi aştığını ve varlığının Yaratıcı tarafından yazılmış bir amacının olduğunu gösterir. Kuran-ı Kerim'in de belirttiği gibi, boşuna yaratılmamış ve ihmal edilmemiştir: **(Bizim sizi boş yere, bir oyun ve eğlence olarak yarattığımızı ve sizin bize döndürülüp getirilmeyeceğinizi mi sandınız?)**¹

Bu evrende belli bir amaç ve plan üzerine hareket eden tek varlık insan değildir. Bu yönden diğer varlıklar da onunla aynıdır. Kuran-ı Kerim bu gerçeği belirtmiştir: **(Biz gökleri, yeri ve bunlar arasında bulunanları eğlenmek için yaratmadık!)**²

O halde insan dâhil olmak üzere, tüm yaratılanlar belli bir hikmet ve tedbir üzerinde hareket ediyorsa, belli bir amaca doğru gidiyor ve hepsinin bir doğru yolu varsa, acaba insan, hangi amaç için yaratılmıştır?

Kuran-ı Kerim, insanın yaratılış amacını kesin çizgilerle şöyle belirlemiştir: **(Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.)**¹

Burada sınırlayıcı anlam katan “ancak” zarfı, Allah'ın (c.c.) insanı yaratmaktaki amacının kendisine kulluk etmekten başka bir şey olmadığı anlamı veriyor. Sebep bildiren “diye” edatı da, insanın yaratılış sebebinin sadece kulluk etmek olduğu anlamını katıyor, başka bir şey için değil.

O halde insanın yaratılış amacı kulluk etmekle sınırlandırılmışsa, kulluk etmek nedir? Kulluk etmenin gerçeği nedir?

İnsanın yaratılışındaki tek amaç Allah'a yakınlaşmak, ona kulluk etmekse ve bu sayede kemâle ermekse, insanı kemâline erdirecek yol ve yöntem nedir?

İnsan, doğası ve yaratılışı gereği, ihtiyaçlarını bilir ve bu sayede kendisinde bulunan eksiklikleri giderir. Aynı şekilde, kemâline erdirecek vesilelere olan ihtiyacını da bilir ve bu vesilelere sahip olmaya çalışır. Ancak kemâline nasıl erebilir?

Burada, ilahi hikmet, insanın elinden tutup kemâle erdirecek terbiye, değer ve erdemlere sahip olabilmesi için kendisine gerekli vesilelerin verildiği görülür.

Ancak insan bilinci tek başına, insanı doğru yola erdirmekte yetersizdir. İnsan diğer tüm insanlarla yardımlaşa bile bu yeterli olmayacaktır, çünkü insanın sahip olduğu bilinçle ancak, akıl ve his ekseninde yardımlaşabilirler. Bu iki alan da kemâle erdirecek gerçekleri bilmek için yetersiz kalır.

Bu noktada, insanın ihtiyacını gidermek için gayb elinin uzandığını görürüz ve bu en önemli ihtiyaçtır. Böylece ilk insan, doğru yola erdiren Allah (c.c.) tarafından gönderilen bir peygamber olmuştur.

1 – Muminun: 115.

2 – Duhan: 38.

1 – Zâriyât: 56.

Peygamberlerin görevi, insanları kemâle erdirecek değerleri, gerçekleri ve bilgileri onlara öğretmek ve bunun üzerine doğru şekilde onları eğitmektir.

Peygamberlik, insanların anlayabileceği ve ihtiyaç duyduğu bilgileri insanlara açıklar. Ancak insan, yanlış terbiye sonucu bunları anlayamayabilir veya bu bilgileri anlayabilmesi için uzun tecrübelerle ihtiyacı olabilir. Örneğin, insanın duçar olabileceği acı akibetler vardır bu akibetler insanın kendi işlediği suçların sonucu olarak ilahi kurallar gereğince onun hakkında uygulanır veya seçtiği takdirde mutluluğuna ve kemâline erdirecek ilahi kurallar vardır.

Yine burada hatırlatmak ve uyarmak için peygamberin varlığı gerekiyor. Allah (c.c.) der ki: **(Öğüt ver, çünkü sen ancak öğüt verersin.)**¹

Aynı şekilde peygamberin rolü ve varlığının gereği, sâlih amellerde örnek alınacak kişi olmasında açığa çıkar. Çünkü o, davranışlarında, ahlakında ve fedakârlıklarında kâmil olan insandır. Buna arındırma denir. Allah (c.c.) der ki: **(Onları arıtıp temizler, onlara Kitap'ı ve hikmeti öğretir.)**²

O halde, insanın yaratılış amacı Allah'a (c.c.) mutlak kulluk etmek; insan, yaratılışı gereği kemâle ermeği sevmesi ve ona yönelmesinden dolayı kendisini kemâle erdirecek vesilelere doğal olarak bağlanmak, peygamberin görevi de kemâle erdirecek yolun kurallarını bildirmek ve doğru bilgilerin açıklamaktır. Burada şöyle bir soru ortaya çıkar Şiânın şart koştuğu nass ile belirlenen ve Allah (c.c.) tarafından verilen ilim ve masumluluğu içeren imamet, risaletin uzantısı olmasının gereği nedir?

Bu soruyu cevaplandırmaya kalkmak, bizi şu soruya götürür: İlahi bakış açısıyla imamet nedir ve görevi nedir?

1 – Gâşîye: 21.

2 – Cum'a: 2.

İmametten maksadın ne olduğu belirlendikten sonra imamet ilmi, masumluk vb. gibi imamda bulunması gereken şartlarla ilgili akla gelen soruları cevaplamak mümkün olabilir.

İmametle İlgili İki Medrese Arasındaki Ayrılık

Sünni medresesinde imamet ve hilafet, sadece bir açıdan ele alınmıştır. Buna göre Peygamber'den sonraki imam veya halife, peygamber vefat ettikten sonra siyasi önderliği eline alarak İslami düzeni korumayı üstlenen kişidir.

Buradan yola çıkarak bu medreseye göre, bu önder için Allah'ın (c.c.) nassı ve tayini, Peygamber'in (s.a.a.) beyânı gerekmemektedir. Aksine bu iş, insanlara bırakılmış, onların bu görevi üstlenebilecek kişiyi seçimine kalmıştır. Çünkü bu medreseye göre imam ve halifenin görevi siyasi önderliği ve ümmetin liderliğini ele almaktan ibarettir. O halde halifeyi seçmenin mantıklı yolu ya şûra ile, ya çözüm ve akit ehli aracılığıyla veya saltanat şeklinde olmalıdır.

Bundan sonra, Peygamber'in (s.a.a.) ardından halife olmaya aday olan bu şahısta bulunması gereken özellikleri bilmek kalıyor.

Seçilen halifede bulunması gereken şartlara Peygamber'den (s.a.a.) sonraki imamet ve hilafetin sadece siyasi önderlik olduğunu söyleyen bakış açısından ulaşabiliriz. Buna göre, bu insanın bilinen anlayışa göre ahlak açısından normal derecede adil olması ve ilim sahibi olması yeterlidir, ancak masumluk ve Allah (c.c.) tarafından verilen vehbi ilim şartı gözetilmez. Çünkü onun görevi idarecilik vasfını taşımaktır fazlası değildir.

Sünni medresenin görüşünün sonucu şudur: İmamet ve hilafet, siyasi önderliğin ötesinde bir görev değildir. Halifeliğin şer'i yolu; şûrayla seçmek, zorla gücü ele geçirmek, saltanat veya vasiyettir. Bu durum Peygamber'den (s.a.a.) sonra yapılan çeşitli uygulama şekillerinde açıkça görülmektedir. Adalet ve ilimde ise, genel olarak insanların bildiği düzeyde olması

yeterlidir.

Şii medresesi ise peygamberlikten sonraki imamet ve hilafeti, peygamberin görevi gibi ilahi bir görev olduğu ve dünyanın sonuna kadar devam edeceği şeklinde değerlendirmiştir. Bu yüzden imamın masum olması, vehbi ilme sahip olması ve imamın nalsa belirlenmesini gerekli bilir.

Bu sebeple Sünni medrese, imamda bulunması gereken bu şartların varlığına anlam vermemiştir. Ona göre halifenin görevleriyle bu şartlar uyum içerisinde değildir. Çünkü bu şartlar, siyasi liderlik görevinden çok daha büyük ve geniştir.

İşte ayrılık ve düğüm noktası budur. Bu nokta, imameti anlamadaki zorluğu, masumlukla ve nassın gerekliliği ile ilgili şüphenin kaynağını bize açıklıyor.

İmamet ve hilafet mefhumu ve nass nazariyesi hakkındaki kuşuklar, bununla ilgili şüpheler, Sünni düşüncenin imameti anlayış tarzından kaynaklanmıştır.

Ancak doğru olan şu ki, imametın Kuran ve sünnet ışığındaki anlamı Sünni ekolde olan anlayışın ötesindedir ve peygamberlikten sonraki imameti yüzeysel olarak yansıtan anlayıştan köklü olarak farklıdır.

Ehl-i Beyt (a.s.) ekolu, on iki İmamların (a.s.) siyasi önderlik şartlarını aşan daha yüce şartlarının olması gerektiğini savunur.¹

Nass İle Masumluk Arasındaki İlişki

İmamın üstlendiği rol dinî mercilik ise; akaid, ahkam ve ahlak konularında ve toplumu hidayet etmede çok yönlü bir görevi varsa, ona itaat etmek ona tabi olmak ve hükümleri ondan almak vacip olur. Bu yüzden masum imamın sözleri, fiilleri ve bildirileri, Peygamber'in (s.a.a.) söz ve davranışları gibi kesin,

1 – Kemal El-Haydarî'nin "Bahs Havl El-İmâme" adlı araştırmasına bakınız.

tartışmasız şer'i hüccet olur.

Bu fevkalade önemli olan ilahi görev için bazı şartlar gerekir. Örneğin Peygamber'in (s.a.a.) masumluluğu gibi masum olması Buradan masumluluğun sadece siyasi önderlik için gerekli olmadığı açığa çıkar.

İmamet görevi, insanların yaşamları ve ahiretleriyle ilgili ihtiyaç duydukları bilgiler ile ilgili âlim olmasını gerektirir ve sorumluluğunu yerine getirebilmesi için dünyada kendi zamanının en üstünü olması gerekir.

Şiiiler, halifenin tayin edilmesinde Peygamber'in (s.a.a.) bağımsız karar vermediğine inanırlar. Halifenin seçimi ve nassı, Allah'ın (c.c.) emriyle olur. Çünkü imametın amacı, peygamberliğin hedeflerini tamama erdirmek ve sürekli olarak ilahi hidayetın devam etmesine sağlamaktır.

Peygamberliği sonlandırmanın hikmeti, masum bir imamı tayin etmektir. İmam da Peygamber'den (s.a.a.) sonra İslam ümmetine gerekli hidayet fonksiyonlarını sağlamakla görevlidir.

O halde imametın değeri akaididir, sadece fıkhi bir ayrıntı değildir. İmametın şartlarını bu derece geniş ve kapsamlı yapan, siyasi önderlik şartlarını aştığını gösteren, işte bu noktadır.

İmametın görevi siyasi önderlikten daha büyük bir görevi kapsıyorsa ve tüm o şartları gerektiriyorsa, bu inanç dinin esaslarından olmalıdır.

Şehid-i Sâni, risailinde der ki: "Dördüncü esas, on iki imamların (a.s.) imametlerine iman etmektir. Bu esas, hakikat üzerindeki İmamiye taifesi imanın şartı olarak kabul etmiştir. Hatta bu durum, mezhebin zaruretlerindendir. Ancak başka muhalif taifeler bunu kabul etmezler, onlar imametın teferruatla

ilgili olduğunu söylerler.”¹

Bu yüzden, imamı belirlemek ve onu tayin etmek insanların yetkileri ve kabiliyetleri dışında bir meseledir. Oylama ve seçim ile masumlüğün belirlenmesi ve kimin bu yüce makama sahip olduğunun bilinmesi mümkün değildir. Aynı zamanda seçimle Allah (c.c.) tarafından kendisine vehdî ilim ve başka kabiliyetler, istidatlar verilen kişiyi belirlemek de imkânsızdır (Bu özelliklere on iki imamlar (a.s.) sahiptirler).

İmanın seçilmemesi, Allah’ın seçmiş olduğu peygamberlerin seçimine benzer. Allah (c.c.), seçtiği imamı nass ve mucizeyle bildirir.

Peygamber ve imam arasındaki fark, Allah’ın (c.c.) peygamberi vahiy ve mucizeyle bildirmesidir, imamı ise nass ve diğer alametlerle bildirmesidir.

Şerif El-Murtaza resailinde, “Peygamberlikte İnanılması Gerekenler” bölümünde der ki: “Ne zamanki Allah (c.c.) insanlara fayda ve lütuf sağlayacak veya dini fesada götürecek eylemler görür de insan aklı bunu anlamaya yeterli olmazsa, bunu bildirmesi için peygamber göndermesi vacip olur. Ona inanmanın yegâne yolu da mucizedir. Mucize yapanın özelliği, olağanüstü olması, peygamber davasına uygun ve ona bağlı olması, cinsi veya niteliği yaratılış açısından müstesna olması, Allah’ın (c.c.) fiilini yapması veya o fiile uygun hareket etmesidir. Eğer ona inanmak gerekiyorsa, inanacak kişiye bunu ispat etmesi gerekir, bunun aksi doğru olmaz.”

“İmamette İnanılması Gerekenler” bölümünde imamın masum olması gerektiğini belirtmiştir. Çünkü eğer imam masum olmazsa, kendisinin masum birine ihtiyacı olur. Bu da önderde olmaması gereken bir şeydir. Ayrıca halktan daha âlim ve daha iyi olmalıdır. En faziletli kişi dururken fazilet sahibi olduğu

1 – Akaid El-İslâmiyye: 1/282 Merkez El-Mustafa, Şehid-i Sâni Risalelerinden nakledilmiştir: 2/145.

konuda daha az faziletli kişiyi öne getirmek ne kötü bir eylem olur! Eğer masum ise Allah’ın ona nass getirmesi gerekir, imametın seçimi ise bâtıl olur. Çünkü insanlar, masumun kim olduğunu kendi başlarına bilemezler.¹

Buradan, Şii bakış açısına göre nassın, imametın esaslarından olduğunu görürüz. Bu inanç, imamda bulunan ilahi kabiliyetleri ve manevî gizlilikleri açığa çıkarır. Ardından, Peygamber’in (s.a.a.) ilahi görevi ve devam etme zaruretiinden dolayı ondan sonra gelen halifeyi, nassın belirlediğini görürüz.

Nass Nazariyesi ve Şûra İlkesi

Peygamber’den (s.a.a.) sonraki hilafetin siyasi önderlikten öte olduğunu gören İslami anlayış, nassın varlığını zorunlu tutuyorsa; o halde bazılarının nass nazariyesine karşı hâkimiyet için şûra ilkesini savunmaları nasıl değerlendirilmeli? Şûranın ve kararlarının nass ile tayin edilmiş imamet ile ilgisi nedir?

Bu meseleyi ilk olarak tarihsel açıdan ele alacağız. Sonra Peygamber’in (s.a.a.) halife için nass getirme gereğini konuşacağız. Ardından şûranın kararlarının şer’i değerini ele alıp nass getirilmiş velayet ile ilgisinden bahsedeceğiz. Bunun sonucunda şûranın İslami hüküm için geliştirilmiş bir yöntem olmadığını, ancak hayat ve başka alanlarda İslami kararları zenginleştiren yönlendirici değere sahip bir ilkedden ibaret olduğunu, aynı zamanda bu kararların masum imamı bağlamadığını, İmami olmayan İslami kültürde geliştirilen şûra anlayışının ancak vaki olanı temize çıkarmak ve ona meşruluk kazandırmak için olduğunu anlayacağız. Bu şûra anlayışına teşri’i nazariye değil de temize çıkarma nazariyesi demek daha yerinde olacaktır.

1 – Akaid El-İslâmiyye: 1/281 Merkez El-Mustafa, Şerif El-Murtaza’nın Risaleleri: 3/18.

1. Tarihsel Açı

Açıktır ki İslam, hükümet için bir alternatif düşünmeyerek ümmeti ihmal etmemiştir. Çünkü din ve dünya işleri, ümmetin başında hayatları ve ahiretleriyle ilgili onları doğruya yönlendirecek bir yöneticinin varlığını gerektirir.

Ehl-i sünnet ekolu “İslam, ümmete kendi yönetim tarzını, düzenini ve şeriatı korumak için en uygun olanı seçme özgürlüğü vermiştir. O zaman bu durum ihmal sayılmaz.” demişlerdir.

Bu yüzden yönetim konusunun tamamını sahabeler dönemindeki ümmetin tarihsel gerçekliğine isnat eden bir anlayış oluşmuştur.

Buradan yola çıkarak şunu sorarız: Ümmetin, halifeyi belirlemekte dayanabileceği sabit bir kaide var mıdır? Bu kaidenin meşruluğu ne derecedir?

Cevap: halifeyi belirlemekte üç yol vardır.

1. Yol: Hall ve akid ehlinin seçmesidir. Buna “şûra düzeni” denir.

Ancak bu şûra düzeni, sahabelerle ilgili tek bir yöneme sahip olmamıştır. Bu yüzden, oluşan ihtilaftan dolayı bunu gruplara ayırarak iki yöntemi olduğunu söylemişlerdir:

Başlangıç şûrası (Ebu Bekir ve Ali bin Ebu Talib’in biatında olduğu gibi).

Bir önceki halifenin belirlediği adamlar arasından seçme şûrası (Ömer’in yaptığı gibi).

2. Yol: Ahit. Bunun anlamı, halifenin ölmeden önce yerine geçecek halifeyi belirlemesidir. Bu ahit de üç yol tutturmuştur:

a) Halifenin bir kişiyi belirlemesi (Ebu Bekir’in Ömer’i seçmesi gibi).

b) Halifenin bir grup belirlemesi ve bu grubun kendi

aralarından bir halife seçmeleri. Ömer kendi döneminde, kendi aralarından bir halife seçmeleri üzere altı kişi belirlemiştir.

c) Halifenin iki veya daha fazla kişi belirleyip hilafeti onların arasında sınırlamasıdır. Halife “Ben öldükten sonra filan halife olsun, o da ölürse diğeri olsun.” der. Bu düzende hilafet, kendi belirlediği sıraya göre olur. Süleyman bin Abdulmelik, sonrasında halife olacak kişinin Ömer bin Abdulaziz olacağını, ondan sonra da Yezid bin Abdulmelik’in olacağını belirtmiştir. Aynı şekilde Harun da üç oğlu arasında sıralamıştır.

3. Yol: Zorlamak, istila etmek veya kılıçla galip gelmek: İmam Ahmed der ki: “*İmamet, galip gelenindir.*”¹ Görünen o ki bu yollar şer’i değil, temize çıkarma yollarıdır.

Bu yolları savunmak, emr-i vakii temize çıkarmak ve ona teşri’i görünüm katmaktır. Bu temize çıkarma yöntemlerini kullanmanın tek sebebi, sahabelerin bu tehlikeli işi şeriatın bir delilleri olmadan yaptıkları suçlamasından ve bu işin sonuçlarından onları suçsuz çıkarmaktır.

Bu yüzden bu nazariyede gizlenemeyecek şekilde birçok zorlama ve aksaklıklar çıkmıştır. Bunlardan:

1. Bu yollardan hiçbirisi kesinlikle şer’i bir delile dayanmamaktadır. Sahabelerin fakihleri bile bu hükümleri ortaya çıkmadan bilmiyorlardı.

2. Birinci yolda Ebu Bekir’in biatından alınan şûra ilkesi, o biatte gerçekleşmemiştir. Ömer’in o olayın şûrasız bir girişim olduğunu demesinden sonra da kimse bunun aksini iddia edemez. Ancak daha sonraki insanlar buna şûra süsü vermişlerdir. Amaçları, olaya bu yeni görünümü katarak birinci yolda zikredilen halife seçme yöntemine ve şeriata uygun olduğunu göstermektir. Bazıları da icma² süsü vermişlerdir.¹

1 – Ahkâm El-Sultâniyye (Ferâ): 20,22,23.

2 – İcma, insanların genelinin belli bir konuda anlaşmaya vararak

3. Fitne çıkma korkusu, şûrasız ilk halifenin seçildiği ilk seçimin bahanesi olmuştur. Hall ve akid ehli sayılabilecek Muhacir ve Ansarın büyüklerinin çoğunun gelişi de beklenmemiştir.

Acele etmekteki bahane, ihtilaf ve fitnenin çıkmasıdır. Bu durum, Ömer'in hutbesinde de açıktır.

Ancak tuhaftır ki fitne, üçüncü yolda belirtildiği gibi, halife seçmekte şer'i bir hüküm haline gelmiştir. Çünkü zorlama, istila etme ve kılıçla galip gelmeyi halifelige ulaşmak için bir yol olarak benimsemişlerdir. Kim galip gelirse şer'i halife o olur ve itaati vacip sayılır. Bunu amaçlayan herkese bu yol hala açıktır. Acaba fitne bundan başka bir şey midir?

2. Peygamber'in (s.a.a.) Halife İçin Nass Getirmesinin Gerekliliği

Ferrâ, Ahkâm El-Sultâniyye'de der ki: “Şüphesiz ki halifenin, sonrasında gelecek halife için nass getirmesi haktır. Bu nassın geçerliliği konusunda da şüphe yoktur. Çünkü imamın buna daha çok hakkı vardır, seçimi geçerlidir, hall ve akid ehlinin rızasını da almasına gerek yoktur.² Halifenin buna hakkının olması, fitne çıkması ve ümmetin tedirgin olması endişesindendir.³ Bu yüzden bazı sahabeler Ömer'e gidip kendisinden sonra gelecek halifeyi belirlemesini istemişlerdir.”⁴

İbni Hazm bu düşüncüyü destekleyerek der ki: “İmamet akdinin birkaç yolla doğru olduğunu görürüz:

Birincisi, en doğrusu ve en iyisi, ölecek imamın ölümünden

karar almalarıdır.

1 – Menâhic El-Sünne (İbni Teymiye): 3/215,217,218.

2– Ahkâm El-Sultâniyye (Ferâ): 10, Ahkâm El-Sultâniyye (Bagavi): 25,26.

3 – El-Fasl: 4/169, Târih El-Ümem El-İslâmiyye (Hızri): 1/196.

4 – El-Kâmil Fi El-Târih: 3/65.

sonra imam olacak kişiyi seçmesidir. Bunu sağlığında da yapabilir ölüm anında da. Bu durumu Peygamber'in (s.a.a.) Ebu Bekir için yaptığı uygulamada görürüz. Ebu Bekir de Ömer'e, Süleyman İbni Abdulmelik de Ömer bin Abdulaziz'e yapmıştır.”

Der ki: “Seçtiğimiz bu yoldur ve başkasını sevmeyiz. Çünkü bu yolda imamet devamlılığı, İslam ve ehli için düzen vardır. Bir başka yolda ise ihtilaf ve karışıklığın çıkması, ümmetin durumunun karışık kalması, açgözlülüklerin artması korkusu söz konusu iken bu yol ile bunun önlemi alınmış oluyor.”¹

Ancak Ebu Bekir için söylendiği iddia edilen nassın bir delili yoktur. Hatta böyle bir nassın varlığını kimse iddia etmemiştir. Aksine tüm ümmet, böyle bir nassın olmadığı konusunda hemfikirdir. Böyle bir nassın özellikle Ebu Bekir için var olduğunu iddia edecek kişi, Sakife hadisesini tamamen yok saymak zorundadır. Hilafetle ilgili tüm sahihlerde geçen Ebu Bekir, Ömer, Ali, Abbas ve Zübeyrin konuşmalarını da tamamen yalanlaması gerekir. Sonrasında da Ehl-i Sünnetin imametle ilgili geliştirdiği nazariyeyi yıkması gerekir. Çünkü bu nazariye ilk olarak sadece bir esas üzerine inşa olmuştur. O da Sakife ve sonrasında olduğu gibi Ebu Bekir'e biat etmektir. Zaten ilk olarak o olaydan dolayı hall ve akid ehli indinde şûra nazariyesi oluşmuştur. Aynı zamanda onlardaki icma olayını da inkâr etmek zorunda kalacaktır (Ebu Bekir için nass gelmediği hakkındaki icma).²

Buradan hareketle Gazali, bu icmaya uygun sözler söyleyerek İbni Hazm'ın iddiasını yıkmıştır.

Gazali sorarak der ki: “İhtilafın önünü kesmek için Peygamber'in ve halifenin nass getirmeleri gerektiğini mi söylüyorsunuz?”

1 – El-Fisal: 4/169.

2 – Şerh El-Makâsid: 5/255.

Cevap olarak da der ki: “Deriz ki, eğer vacip olsaydı Ebu Bekir ve sonrasında Ömer nass getirmeden önce Peygamber’in (s.a.a.) nass getirmesi gerekirdi.”¹

İbn Hazm, nazariyesini söylemeye devam ettiğinde şûra ilkesini ve hall ve akid ehlini tamamen yok saydığını görürüz. Halife seçimini sadece nassa bağlar. Ancak deliller ona yardımcı olmasa da kendisi, olan olaylara uygun bir nass istemiştir. Bu nazariyede nass, tamamen kaybolmuş değildir. Şûranın da sonsuz yetkileri yoktur. Çünkü akid ehli kayıtsız şartsız istediklerini seçmekte özgür değillerdir. Şûranın bağlı kalması gereken bir sınır vardır. Bu sınırı, sabit olan nass belirler.

Derler ki: “İmametnin şartlarından biri, o kişinin Kureyş soyundan olmasıdır. Bu şart yerine gelmeden imamet akdi yerine gelmez.” Bunun sebebini, bu konuda gelen nassa bağlamışlardır. Çünkü peygamber’in (s.a.a.) “İmamlar Kureyş’tendir” dediği sabit olmuştur.

Ve der ki (s.a.a.): “Kureyş’i öne geçirin, ancak Kureyş’in önüne geçmeyin.” Bu doğruluğu kabul edilmiş nass ile ayrılıkçıların şüphesine ve muhaliflerin sözüne yer kalmıyor.²

Nassı doğrulayarak bu Kureyşlinin köken olarak da Kureyş’ten Nadr bin Kenane soyundan olması gerektiği şartını koşmuşlardır.³

İmam Ahmed der ki: “Kureyş haricinden halife olmaz.”⁴

Sakife’de bu nassın söylenmesi sonucu Ansarın geri çekilip halifeliği Muhacirlere bırakması delili ile bu nass mütevatir

1 – El-İktisâd Fi El-İ’tikâd:151.

2 – Ahkâm El-Sultâniyye (Mâverdi): 6.

3 – Ahkâm El-Sultâniyye (Ferâ): bölüm: 4/89, Meâsir El-Înâfe: 1/37, ayrıca İbni Haldun’nun Mukaddime’ sine bakınız, bölüm:26/242–245.

4 – Ahkâm El-Sultâniyye (Ferâ): 20.

sayılmıştır.¹

İbni Haldun der ki: “İnsanlar bu şarta (Kureyşli olma şartına) ve halife, Müslümanların işlerini yürütemese de Kureyşli olması gerektiğine bağlı kalmışlardır.”²

Böylece şer’i nass kesinleşmiş, mütevatir oluşu ve hakkındaki icma da kesinlik kazanmıştır. İkinci halifenin kendisinden sonra gelecek halifeyi belirlemek için nass getirmesi sonucu, nass ilkesinin şûra ilkesine galip geldiği açıktır.

Buna ek olarak, Peygamber’in (s.a.a.) “İmamlar Kureyş’tendir.” diyen nassı, şûra ilkesinin kılıç karşısında da yenilgisi anlamına geliyor. Çünkü kim ümmete galip gelir ve kılıcıyla halifeliği koparabilirse, aynı zamanda Kureyşli olursa, halifeliği hak sayılır. Çünkü zikri geçen nassın dışına çıkmamaktadır.

Böylece, halifede adalet, takva, ictihad gibi özelliklerin bulunmasına gerek kalmıyor. Çünkü o halife zalim, hatta Müslümanların işini yürütemez durumda olsa bile Kureyşli olduktan sonra halifeliği hak sayılır.

O halde şûranın bu nassın dışına çıkmaması gerekir. Yani ancak köken olarak Kureyş’ten olanlar halife olarak seçilebilirler. Meselenin özünde açığa çıkan şudur ki, bu nazariyede doğru, açık ve etken bir nass vardır. O da, Peygamber’in (s.a.a.) “İmamlar Kureyş’tendir.” diyen hadis-i şerifidir. Bu hadisi Buhari, Müslim, Sünen ve Siyer sahipleri, değişik ibarelerle aktarmışlardır. Bu ibarelerin özü de budur. Ancak bu nassın ayrıntılara ihtiyacı vardır. Bunun sebepleri:

1. Zikri geçen nass (İmamlar Kureyş’tendir), tek başına imametten dini ve toplumu korumak gibi beklenen amaçları gerçekleştirmemektedir. Bu gerçeği Hulefa-yı Raşidin döneminden sonra sahabeler de ikrar etmişlerdir.

1 – Bir önceki kaynak, bölüm: 4/89.

2 – Ahkâm El-Sultâniyye, Mukaddime: 243.

Sahih-i Buhari'de der ki: “Şam'da bulunan Mervan bin Hakem ile Mekke'de bulunan Abdullah bin Zübeyr arasındaki çekişme sürerken birtakım insanlar, sahabi Ebi Berze Eslemi'inin (r.a.) yanına gitmişlerdir. Ona 'Ey Abu Berze, insanlar arasında ne olduğunu görmüyor musun?' demişlerdir. O da 'Allah katında şu anki Kureyşlilere öfkeli olduğumu düşünüyorum. O Şam'da bulunan vallahi dünya için savaşıyor. O Mekke'de bulunan da vallahi dünya için savaşıyor.' demiştir.”¹

2. Başka sahih nasslar da vardır ve zikri geçen nassın alanını daraltmaktadır. Bunlardan:

Peygamber (s.a.a.), Kureyş soyuyla gururlanma konusunda uyarmıştır. Bunun ümmetin helâkine ve dağılmasına yol açacağını belirtmiştir.

Sahih-i Buhari'de Peygamber'den (s.a.a.) şu hadis aktarılır: “Ümmetimin helâki, Kureyş'li birtakım insanların eliyle olacaktır.”²

O halde “İmamlar Kureyş'tendir.” ve “Ümmetimin helâki, Kureyş'li birtakım insanların eliyle olacaktır.” diyen nasslar arasında nasıl bir uyum olabilir? Bu ancak Kureyş'le ilgili gelen haberleri özelleştirmekle mümkün olur. Bu konuda iki tür özelleştirme vardır:

a) Olumsuz Özelleştirme: Kureyşli bir kavmi ayırıp saygınlıktan uzaklaştıran açık nasslar vardır.

İbni Hacer Heysemi Hasan senediyle aktardığı hadiste Peygamber (s.a.a.) der ki: “Arapların en kötü kabileleri; Ümeyye Oğulları, Hanife Oğulları ve Sakif'tir.”

Der ki: Sahih hadiste El-Hâkim, İki Şeyhin Şartıyla sahih bildiği bit hadisde Ebu Berze'nin, Peygamber'in (s.a.a.)

1 – Sahih Buhârî: El-Fiten, bölüm: 20, hadis: 6695.

2 – Bir önceki kaynak, El-Fiten: bölüm: 3, hadis: 6649, Feth El-Bâri Bi-Şerh Sahih Lil-Buhârî: 13/7–8

yaşayanlar veya insanlar arasından en çok, Ümeyye Oğullarına buğz duyduğunu belirtmiştir.¹ Yönetim ehlini kınarken Özellikle Ebu Mervan'ı kınadığı birçok meşhur kaynakta belirtilmiştir. O halde imameti Arapların en kötülerine ve Peygamber'in (s.a.a.) en çok buğz ettiklerine layık görmek doğru olur mu?

Eğer bu insanlar yönetici olmuşsa bu durumu nassa uydurup temize çıkarmaya çalışmak yerine bunun nassa aykırı olduğunu söylememiz gerekir.

b) Olumlu Özelleştirme: Kureyş kabilesini diğer kabilelerden üstün tutan hadis, büyük Kureyş'i kastetmemiştir. Ancak belli bir taifeyi kastederek der ki: “Allah (c.c.) İsmail oğlarından Kenane'yi seçmiştir. Kureyş'i Kenane'den seçmiştir. Kureyş'ten Haşim Oğullarını seçmiştir. Beni de Haşim Oğulları arasından seçmiştir.”²

Burada Haşim Oğullarının diğer Kureyşlilerin önüne geçmesi anlamı vardır.

İbni Teymiye bu sahih hadisi öne sürerek der ki: “Sünende belirtildiğine göre Abbas, Peygamber'e şikâyet edip bazı Kureyşlilerin onları aşağıladıklarını söylemiştir. Peygamber (s.a.a.) de 'Ruhuma sahip olana yemin ederim ki Allah için ve benim yakınlığım için sizi sevmeyen Cennet'e giremeyecektir.' demiştir. İbn-i Teymiye diyor ki: Eğer tüm insanlar arasından en faziletli kişiler iseler, şüphesiz ki amelleri de en faziletli amellerdir. Onların faziletlisi, diğer Kureyş kabilelerinin ve diğer Arapların tüm fazilet sahibi insanlarından, hatta İsrail Oğulları ve başkalarından daha iyidir.”³

O halde Kureyş'in tümü öne geçme ve imamete sahip olma

1 – Tathîr El-Cinân ve El-Lisân: 30.

2 – Sahih Müslim, Kitâb El-Fezâil: hadis: 1.

3 – Ra'a El-Hüseyn (İbni Teymiye): 200–201, İstişâd El-Hüseyn (Tabari) ile tabedilmiştir.

konusunda bir olabilir mi? Öyle ki içlerinde nassın en yüksek dereceye yücelttiği Haşim Oğulları ve nassın en aşağı dereceğe düşürdüğü Ümeyye Oğulları vardır.

Eğer meydana gelen olaylar bilinen duruma geldiyse, İslam yönetimi konusunda yaşanan olayların nassın dışına çıktığını itiraf etmek ve bu tarihi gerçeği temize çıkarmaya çalışmamak gerekir.

Anlatılanların özü şudur ki, imamet mevzuuyla ilgili sağlam, konuya uygun bir nazariye geliştirmekte başarısızlığa uğramışlardır. Başarısızlığın sebebi, meydana gelen olayları takip edip onları temize çıkarmaya çalışmak ve siyasi düzenin ana kaynağı gibi yansıtmaktır. Bu çeşitli olaylarda olan tüm çelişkiler, bu nazariyede görülmüştür. Bu yüzden de bu görüşler İslamın büyük meselelerinden bir meseleyi çözebilecek, İslami bir nazariye olma değerini kaybetmesine yol açmıştır.

Şûra nazariyesi, bir önceki halifenin nass getirmesi, zorlama, istila etme, kılıçla galip gelmek gibi farklı yöntemler karşısında geçerliliğini ve anlamını kaybetmiştir ...

Hall ve akid ehlinin yöntemi ise daha bir muammadır.

Bazen evlilik akdinde olduğu gibi, hall ve akid ehli bir kişiden ibaret oluyor ve iki kişi ona tabi oluyor, bazen de dört kişi tabi oluyor, veya bir önceki halifenin ümmetin diğer fertlerini dikkate almayarak atadığı altı kişiyle oluyor. Hatta bu durum çok daha ileri gitmiş, İbni Haldun gibi araştırmacı filozof, halifenin hizmetçilerini, adamlarını, akrabalarını ilim, takva ve içtihatlarını dikkate almadan hall ve akid ehli saymıştır. Bu kadro, Halife Memun'un kendisinden sonra İmam Ali Rıza'ya hilafeti bırakması konusunda ona itiraz etmişlerdir.¹

Kimseye dokunmasını istemediğimiz gerçek ise, böyle bir durumun daha önce de Osman'ın halifeliğinin ikinci yarısında

1 – Nazariyyet El-İmâme (Dr. Ahmed Mahmud Subhi): 26.

olduğudur. Öyle ki fikir ve danışma sahiplerinin başında özellikle kendi akrabaları (Ümeyye oğulları) olmuştur. Bu insanlar, fazilet, içtihat sahipleri veya dini geçmişleri olan insanlar değildir. O zamanda bu meziyetleri taşıyan çok insan vardı. Bu hall ve akid insanları şunlardır: Abdullah bin Amir, Abdullah bin Sa'd bin Ebu Serh¹, Said bin As, Muaviye bin Ebi Süfyan, Mervan bin Hakem.

Tabari, iki kaynaktan naklettiği olayda şöyle der: “Osman; Muaviye, bin Sa'd bin, Ebu Serh, Said bin As, Amru bin As ve Abdullah bin Âmir'i çağırılmış ve danışmak için toplamıştır. Onlara ‘Herkesin vezirleri ve nasihat edenleri vardır. Siz de benim vezirlerim, nasihatçilerim ve güvendiğim kimselersiniz. İnsanlar, gördüğünüz bu şeyleri yaptılar ve çalışanlarını çıkarmamı istediler. Nefret ettikleri hareketlerimi bırakıp sevdikleri gibi davranmamı istediler. O halde düşünün ve bana fikrinizi söyleyin.’ demiştir. Onlar da fikirlerini söyleyince dedikleri gibi yapmıştır. Onları görevlerine geri göndermiş, ellerinin altında bulunan kimselerin alanını daraltmalarını, insanları sürmeyi² emretmiş, kendisine muhtaç olup itaat etmeleri için insanlara haklarını vermeyi yasaklamıştır.”³

Tüm bu çelişkili yönlerin bir nazariyede toplanmasına rağmen bu nazariyenin uyumlu, açık, şeffaf bir bakış açısı ve anlayışı olması imkânsızdır.

Tüm bunlar, bu nazariyenin geçerliliğini zedeleyen bu çelişkiler, diğer görüşün ön plana çıkmasına sebeptir. O da, Peygamber'in halifesini belirlemekte şer'i nassa itimat etmektir.

1 – Peygamber zamanında şirke dönen kişidir. Mekke'nin fethinde Peygamber, bu kişi Kabe'nin örtüsüne tutunmuş olsa da öldürülmesini emretmiştir. Bu hadis için bakınız: İstiâb, Üsüd El-Gâbe, El-İsâbe.

2 – Yani sınırı korumak bahanesiyle ülkenin uçlarına göndermiş ve ailelerine dönmelerini yasaklamıştır.

3 – Târih El-Tabari, 34 Senesi Olayları: 333–335.

Dr. Ahmed Mahmud Subhi de İmamet nazariyesini araştırırken bu sonuca ulaşmıştır. Der ki: “fikri açıdan ise Ehl-i Sünnet, siyasetle ilgili şûra, biat, hall ve akid ehli anlayışını açıklayacak sağlam bir nazariye sunamamışlardır. Dahası, nazariyeleri ile tatbik arasında ya da şer’i hüküm ile gerçekte olanlar arasında büyük bir uçurum vardır. Ehl-i Sünnet’in nazariyeleri, geç bir dönemde, zorla kurulan yönetimlerin kurulmasından sonra ortaya çıkmıştır. Birçok nazariye de sadece Şia’ya cevap verebilmek için gelmiştir. Bazıları da ilk üç halifenin halife oluşlarından şer’i hüküm çıkarmaya çalışmıştır.

Fakihlerin şer’i hükümleriyle halifelerin gerçeği arasındaki büyük uçurum (ki bu hükümlerin çoğu, şer’i kaide çıkarmakta tutarsız ve zayıftır), Şianın kabul ettiği karşı düşüncenin, nassı kabul etmenin öne çıkmasına sebep olmuştur.”¹

3. Şûranın Şer’i Değeri ve Hakkında Nass Gelmiş Velayetlerle Olan İlgisi

Şûra nazariyesinin itimat ettiği en önemli dayanaklardan biri de **(İşleri onlarla müşavere et!)** ayetidir. “Bu ayetin Peygamber’e hitap ettiği ve şûrayı emrettiği açıktır. Bu emirde gereklilik vardır. Bu ayetin anlamı, Peygamber’in Müslümanları çağırarak onlara istişare etmesidir **(onlarla müşavere et!)**. Tüm Müslümanlara istişare etmenin imkânsız olduğundan, fikir ve tecrübe sahiplerinden birtakım insanlara müşavere edecektir.”² diyen birine göre, yöneticinin şûraya başvurusu gerekir.

Bu anlama göre şûra bir amaç mı yoksa başka amaçlar için bir araç mıdır?

Şüphesiz ki şûra, haddi zatinde amaç değildir, istenen bağımsız bir talep de değildir. Ancak şûra, başka amaçları

1– El-Zeydiyye: 35–37, ve bakınız, Muhammed Abdulkerim Attum, El-Nazariyye El-Siyâsiyye El-Muâsira Lil-Şia El-İmamiyye El-İsna Aşariyye: 25, Kendisi de aynı sonuca varmıştır.

2 – Tefsir Mefatih El-Gayb (Fahrüddin Râzi): 2/83.

gerçekleştirmek için bir araçtır. Bu amaçlardan en önemlisi, başkalarının bakış açısını, fikirlerini ve tasavvurlarını bilmektir. Bu tasavvur ve fikirler değişik kaynaklardan gelip bir yerde toplanınca ülkedeki idare, ekonomi, güven, savaş vb. konulara yön verilir.

Buraya kadar, şûranın amacı açığa çıkmıştır. Ancak soru, şûranın taşıdığı şer’i değer hakkındadır. Acaba şûradan icma veya çoğunluk ile çıkan sonuç, görevli kişiyi, yöneticiyi bağlayan bir karar mıdır?

Ehl-i Sünnet âlimleri bu soru hakkında iki görüşe sahiptirler:

1. Görüş der ki: Şûranın sonucu genel olarak mesul kişiyi ve düzeni bağlar.

Bunu savunanlardan Şeyh Muhammed Abdüh, tefsirinde der ki: “**(Emir sahipleri)**nin anlamı, ümmetin yönetimiyle ilgili yetki sahipleridir. Bu emir, Allah’ın şu sözlerindeki emirdir: **(Emirleri (işleri) kendi aralarında şûra ile)**. Ümmetin tüm insanları arasında şûra olması imkansızdır. O halde ümmeti temsil edecek bir grup arasında şûra yapılır.” Bu grup zikri geçen hall ve akid ehlinde başka kimse değildir. Sonra sözlerine şöyle devam eder: “Yöneticiler, emir sahiplerinin (şûra sahiplerinin) karar verdiği gibi hüküm verip o hükmü yerine getirmelidirler.”¹

2. Görüş: Şûranın sadece yönlendirici değeri vardır. Mesul kişiyi bağlayıp verilen hükmü yerine getirmekte zorlayıcı bit teşri’i değere sahip değildir.

Bunu savunanlardan Kurtubi, Tefsir’inde der ki: “Şûra, fikirlerin farklılığı üzerine kurulmuştur. İstişare eden kişi, o fikir farklılıklarına bakar ve imkânı varsa hangi fikrin Kur’an ve sünnete daha yakın olduğuna bakar. Allah (c.c.) ona doğrusunu gösterdiği takdir de istediği fikri seçer ve Allah’a

1 – Tefsir El-Menâre: 5/187–188.

tevekkül ederek yerine getirir.”¹

İmamiyenin fakihleri ise şûra ayetiyle ilgili, ikinci açıklamayı kabul ederler. Şeyh Muhammed Cevad Belâgi der ki: “**(İşleri onlarla müşavere et!)** ayetinin anlamı, (onlara müşavere ederek gönülleri hoş tut, barıştır.) şeklindedir. Yani onlara danışmanın amacı, doğru olanı onların sayesinde bilmesi değildir. Allah (c.c.) onu desteklemişken bu nasıl olabilir! **(O hevâ’dan konuşmaz. O (söyledikleri), yalnızca vahyolunmakta olan bir vahiydir.)** Allah’ın peygamberlik nuru ile sana emrettiği işi yapmaya azmettiğinde **(Allah’a tevekkül et.)**”²

Evet şûra, Müslümanların düşünceleri,, Ehl-i Beyt medresesinin anlayışına göre Peygamber’i (s.a.a.) bağlamaz. Allah der ki: **(Karar verince Allah’a tevekkül et.)** O halde yapılacak işi yerine getirmek, Peygamber’in (s.a.a.) azmetmesi esasına dayanır, Müslümanların düşüncelerine değil. Ayrıca Peygamber’in (s.a.a.) onlara danışması, İslami hükümleri yerine getirme şeklinde Müslümanların fikirlerine yön vermek amacıyla değildir. Şer’i hüküm çıkarmak için danışmamıştır. Tüm bunlara ek olarak Allah’ın (c.c.) şu ayetine bakınız: **(Allâh ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir erkek ve kadının, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.)**³

O halde müşavere etmek, Allah’ın (c.c.) ve resulünün (s.a.a.) belirtmediği konularda olmalıdır. Ancak Allah (c.c.) ve resulünün (s.a.a.) karar verdikleri konularda müşavere etmek,

1 – El-Şûra Fi Zıl El-Hükm El-İslâmi (Abdurrahman Abdulhâlik): 113-114.

2 – Âlâ Er-Rahmân: 364. diğer şîa âlimleri de bu veya buna yakın görüştedirler. Örneğin, Fayd Kâşânî “Tefsir El-Sâfi”de: 1/310, Seyit Şübbir “Tefsir”inde: 165.

3 – Ahzab: 36.

Allah’a ve resulüne karşı gelmek ve açık bir sapıklığa gitmek olur.”¹

Bunun üzerine şûranın hayatın tüm alanlarında ve başka konularda İslami kararları zenginleştiren yönlendirici bir değeri vardır. Ancak masum imamı bağlamamaktadır. Çünkü masum imamın sözü, fiili ve kararı karşısında hüküm beyan edilmez. Şûra, ancak Allah’ın ve Peygamber’in hüküm beyan etmediği alanlarda geçerlidir. Tarihi açıdan ise söylediğimiz gibi şûra, şer’i ve siyasi hüküm çıkarmak için kurulmuş bir düzen olmamıştır. Çünkü meydana gelen olayları temize çıkarmak ve bu olayları o zamanki siyasi düzeni esas kaynak haline getirmek amacıyla değildir.

Biat ve Nass Arasındaki İlişki

Biat, Allah’a davet etmek, yolunda cihat etmek veya hüküm ve siyasetle ilgili kaderini belirlemek için insana verilmiş bir değerdir.

İslam, doğası gereği Müslümanların hayatlarına onların iradesi, bilinci ve kararları olmadan karar vermek istememektedir. Burada itaat etmenin önemi, dine davet, tebliğ, cihad görevi konusunda açığa çıkar. Biat ederek masum imama itaat etmek üç bölümde kesinleşir.

Böyle bir mefhumda biat etmek, imamlığın kesinleşmesinden sonra imameti ve imama itaat etmeği kesinleştirmek ve sağlamlaştırmak içindir. O halde “İmama itaatın vacip olması için biatin gerçekleşmesi gerekir. Veya biat, itaatın vacip olması ve imamet hâsıl olması için gerekli bir şarttır. Biat olmazsa imamet de olmaz, ona itaat etmek de vacip olmaz.” demek doğru değildir.

Biat etmek, imamın liderliği ve velayetine bağlı kalmayı

1 – Maâlim El-Medreseteyn: 1/576, Velayet El-Emr (Şeyh Sâfi): 167.

kesinleştirmek ve sağlamlaştırmaktır. Velayetin inşa edilmesi veya itaatin vacip olması için gereken bir şart değildir. Çünkü imamet ve itaat, nass ile velayeti kesinleşen kişiye biat etmekle oluşan bir mevzu değildir.

Bu yüzden, , Peygamber'in (s.a.a.) 1. Akabe biati, 2. Akabe biati ve Gadir Hum biatında olduğu gibi bu anlayıştan yola çıkarak hayatı sırasında biate başvurduğunu görürüz.

Bu biatler, Peygamber'in velayetinin biatten önce de var olmasına rağmen, gerçekleşmiştir. Peygamber'in (s.a.a.) davetine, veya cihat ve liderlik konusunda Müslümanların ona biat etmesi veya etmemesi; itaat, davet, cihat ve liderlik konusunda Peygamber'in ümmet üzerindeki hakkını değiştirmemektedir.

Aynı şekilde Gadir Hum'da Peygamber'den sonra Ali'nin (a.s.) liderliği kesinleşmiştir. O gün Peygamber, Müslümanlara biat etmelerini emretmiş olsa da bu liderlik, Müslümanların biat etmesiyle gerçekleşmemiştir. Bu biat, velayetin ve ona itaat etmenin kesinliği konusunda şer'i değerini arttırmamıştır. İmametin ahit ile verilmesini Ehl-i Sünnet de kabul eder.

Derler ki: "Eğer halife, sonrasında halife olacak kişiyi belirleyip ahit verirse, biati yapılmış sayılır. Ümmetin kabul edip etmemesine itibar edilmez. Bunun delili şudur ki, Ebu Bekir'in Ömer'e biat etmesi, diğer sahabelerin rızasına kalmamıştır."¹

Mamafih, Ebu Bekir ile Ömer arasında bir biat göremiyoruz. Ancak hilafetle ilgili ahit vardır, başka bir şey değil.

O halde Peygamber'in (s.a.a.) vermiş olduğu ahde bağlanmak daha önceliklidir. İhtilaf edilecek bir durum yoktur. Çünkü bu ahit geçerlidir ve bu ahitle direkt olarak, ümmet itaat konusunda biat etse de etmese de Peygamber'den (s.a.a.) sonra

1 – Meâsir El-İnâfe: 1/52, El-Ahkâm El-Sultâniyye (Mâverdi): 10, El-Ahkâm El-Sultâniyye (Ferâ): 25,26.

Ali'nin (a.s.) halifeliği kesinleşmiştir. O halde biat, itaat etmeyi, hüküm ve idarenin anahtarlarını teslim etmeyi simgeler. Çünkü bu ancak biat etmekle olur. Ali'ye (a.s.) Abbas tarafından biat etme teklifi gelmiş, ancak Mescid-i Nebevi'de tüm insanların önünde olmadığı takdirde kabul etmemiştir. Aynı durum, Hasan (a.s.) için söz konusudur. Allah'ın (c.c.) ve Peygamber'in (s.a.a.) seçmiş olduğu imamlardan biat uzaklaştırıldığında genel yönetim ve idare ellerinden alınmış oldu. Ancak bu durum, onlar için geçerli kılınan imamlık haklarına zeval getirmemiştir. Bu durum, çoğu peygamberin ümmetlerinin kendilerine karşı gelmesiyle liderlik, irşat ve yönlendirmeye ilgili gerçek misyonlarını üstlenememeleri gibidir. Ancak bu, Allah'ın (c.c.) onlara vermiş olduğu makamdan bir şey eksiltmemektedir.¹

O halde masum imamın varlığında biat etmenin değeri, ancak nassın belirtmiş olduğu velayeti kabul etmeğe kesinlik kazandırmasındandır.

Aynı zamanda biat, peygamber veya imam gibi hakkında nass gelmiş kişinin dışında haksız bir velayet oluşturmamakta da rol oynayabilir. İmam hakkında nass gelmiş olması, ona itaat etmeyi vacip ve ona biat etmemeyi haram kılar.

Peygamber (s.a.a.) Nass Nazariyesini Kesinleştiriyor

Eğer tarihi açıdan dikkatle inceleyip Peygamber'in, (s.a.a.) en önemli ilahi mesele için, yani hilafet için ümmeti eğitip bilgilendirmesindeki adımlarını izleyecek olursak, ümmet zihninde şûra nazariyesini değil, nass nazariyesini yerleştirdiğini görürüz. **(En yakın akrabâmi uyar.)** ayetiyle başlamak üzere, **(Ey Elçi, Rabbinden sana indirileni duyur; eğer bunu yapmazsan, O'nun mesajını duyurmamış olursun. Allâh seni insanlardan korur. Doğrusu Allâh,**

1 – Târih El-İslâm El-Sakâfi ve'l-Siyâsi (Sâib Abdulhamid): 259–260.

kâfirler toplumunu yola iletmez.) ayetine kadar hiçbir uygulama yoktur ki Peygamber'in nass nazariyesi haricinde bir nazariyeye yoğunlaştığını gösterebilir.

İbni Abbas, İmam Ali'nin (a.s.) şöyle dediğini nakleder: “Bu ayet (**En yakın akrabamı uyar.)** Peygamber'e (s.a.a.) indiği zaman, Peygamber (s.a.a.) beni çağırdı ve dedi ki: ‘Ey Ali, Allah bana yakın akrabamı uyarmamı emretti. Bu konu beni endişelendirdi, bu işi ne zaman yapacak olursam onlardan sevmediğim bir tepki göreceğimi biliyorum. O yüzden sustum, sonra Cebail gelip ‘Ey Muhammed, emredilene yerine getirmezsen Rabbin seni azaplandırır.’ dedi. Şimdi sen beş ritil yemek hazırla, üzerine koyun butu koy ve bize süt doldur, sonra Abdulmuttalib oğullarını çağır ki onlarla konuşup bana emredilene söyleyeyim.’ Bana söylediğini yaptım ve onları çağırdım. O gün kırk kişilerdi veya bir eksik, bir fazlaydı. Aralarında amcaları Ebu Talib, Hamza, Abbas, Ebu Leheb vardı... Sonra Peygamber (s.a.a.) konuştu ve dedi ki: ‘Ey Abdulmuttalib oğulları, ben Araplar arasında size getirdiğimden daha hayırlısını getiren bir genç tanımıyorum. Ben size dünyanın ve ahretin hayrını getirdim. Allah (c.c.) da sizi buna davet etmem için bana emretti. O halde hanginiz bu iş için benim vezirim olarak kardeşim, vasım ve aranızdaki halifem olur?’ İmam Ali (a.s.) der ki: “Herkes bundan yüz çevirdi. Ben de ‘Ben en gençleri ve en gözü pek olanıydım. Ben ey Allah'ın Resulü, bu işte senin vezirin olurum.’ dedim. Peygamber (s.a.a.) boynumu tutarak ve ‘Bu benim kardeşim ve aranızdaki halifemdir. Onu dinleyin ve ona itaat edin.’ dedi. O zaman insanlar gülererek kalktılar ve Ebu Talib'e ‘Oğlunu dinleyip ona itaat etmeni emretti.’ dediler.”¹

Bu şekilde Peygamber (s.a.a.), yakın akrabalarından başlayarak

1 – Târih El-Tabari: 3/218-219. ve bakınız, Tarih EL-İslami Ansiklopedisinde Hadis Kaynakları Araştırmaları: 1/407-427, Mâ Nezele Min El-Kur'ân Fi Hakkı Ali “Kuran'da Ali Hakkında İnenler” (Şeyh Mahmudi derlemesi) 155, Tefsir El-Hâzin: 3/371.

ümmeti hazırlayıp kendisinden sonra İmam Ali'nin (a.s.) hilafeti için yönlendirmeye çalışmıştır. Bunu yaparken de kardeşlik, vasilik, hilafet ve ona tabi olmak konusunda açık vurgu yapmış ve kesin emir vermiştir. Peygamber (s.a.a.) İmam Ali (a.s.) hakkında inen Kur'an ayetlerine ışık tutuyordu, özellikle hilafet ve imametle ilgili olan ayetlere. Zemahşeri, **(Sizin veliniz ancak Allah'tır ve Peygamberidir ve inananlardır, onlar ki namaz kılarlar ve rükû ederken zekât verirler.)**¹ ayetini tefsir ederek der ki: “Bu ayet, İmam Ali (a.s.) hakkında inmiştir. O, namazda rükû halindeyken bir dilenci gelip ondan sadaka istemiş, İmam da ona yüzüğünü uzatmıştır.”²

Anlam karışıklığını ve bu tür metinlerde geçen “veli” kelimesinin farklı tevil ve teşhislerini önlemek için Peygamber (s.a.a.), birçok yerde açıkça der ki: “Ali bendendir, ben de Ali'denim. O, benden sonra her müminin velisidir.”³ İmam Ali'nin velayetini kesinleştirmek, İslami risaletin mefhumlarını açıklamaktaki önemli rolünü açıklamak, bu risaletin hükümlerini tatbik etmesi ve yönetimi eline alarak hedeflerini gerçekleştirmesi için Peygamber (s.a.a.) der ki: “Ali bendendir, ben de Ali'denim. Benim yapacağım işi ancak ben veya Ali yaparız...”⁴

Peygamber (s.a.a.), fiili olarak, gündüz ve herkesin önünde Tevbe suresinin tebliği ile ilgili kıssada bu mefhumun temelini sağlamlaştırmıştır. Bu rivayeti Ahmed bin Hanbel, Müsned'inde Ebu Bekir'le ilgili şöyle anlatmıştır: “Peygamber, Tevbe suresini Ebu Bekir ile Mekke'ye göndermiştir. Ebu Bekir üç gün yürüdüktan sonra Peygamber (s.a.a.), Ali'ye ‘Ona yetiş,

1 – Mâide: 55.

2 – El-Keşşâf (Zamehşeri): 1/649.

3 – Sünen El-Tirmizi: 5/591 bölüm: İmam Ali'nin (a.s.) Faziletleri, Tâc El-Câmi Lil-Usûl: 3/335.

4 – Sünen El-Tirmizi: 5/594 bölüm: İmam Ali'nin (a.s.) Faziletleri, Tâc El-Câmi Lil-Usûl: 3/335.

onu bana gönder ve sureyi sen tebliğ et.' demiştir. Ebu Bekir Peygamber'e gelince ona 'Ya Resulallah, benden bir şey mi gördün?' diye sormuştur. Peygamber (s.a.a.), 'Sende hayırdan başka bir şey görmedim, ancak tebliğ edecek kişinin ya ben ya da benden birinin olması konusunda emir aldım...' demiştir.¹

Keşşâf'ta anlatılan rivayette, Ebu Bekir yolun bir kısmını geçmişken (Tevbe suresinin tebliği için) Cebail (a.s.) inip "Ey Muhammed, risaletini ancak senden biri tebliğ edebilir. Ali'yi gönder..." demiştir.²

Son olarak Kuran-ı Kerim, bu canlı ve önemli konuyu, Peygamber'den (s.a.a.) sonraki hilafet ve velayete yaklaşım şeklinin mahiyeti konusunda fikri ve eğitimsel açıdan ümmeti hazırlama mevzusunu, Gadir Hum olayından sonra son inen ayetlerde, tebliğ ve dini tamamlama ayetlerinde hatmetmiştir. Öyle ki hiç kimseye bahane kalmamaktadır.

Gadir olayı, rivayetçilerin bazı farklılıklarla anlattıkları gibi şöyledir:

Peygamber (s.a.a.) veda haccından döndüğünde kendisine güçlü bir vahiy inmiştir: **(Ey Elçi, Rabbinden sana indirileni duyur; eğer bunu yapmazsan, O'nun mesajını duyurmamış olursun. Allâh seni insanlardan korur. Doğrusu Allâh, kâfirler toplumunu yola iletmez.)**³ O zaman peygamber (s.a.a.), Gadir Hum denen bir yerde durmuş ve günün ortasında sıcakın şiddetli olduğu sırada insanları toplamıştır. Onlara seslenerek demiştir ki: *"Bana çağrı gelmiş ben de icabet etmiş gibiyim, (yani ölüm zamanım yaklaşmıştır). Size iki ağır emaneti bırakıyorum, biri diğerinden daha büyüktür; bunlar, Allah'ın*

1 – Müsned El-İmam Ahmed bin Hanbel: 1/3. Sünen El-Tirmizi: 5/594, Tefsir El-Keşşâf (Zamehşeri): 2/243.

2 – El-Keşşâf: 2/243.

3 – Maide: 67, Vahidi Esbab El-Nüzûl'da: 135, bu ayetin Gadir Hum'da indiğini belirtmiştir.

kitabı ve yakınlarımdır (Müslim'in rivayetinde)¹ *Ehl-i Beytimdir. O halde benden sonra bunlara nasıl sahip çıkacağımıza bakın; çünkü bunlar, Kevser havuzunda yanıma gelinceye kadar ayrılmayacaklardır...*" Sonra der ki: "Allah, benim mevlamdır. Ben de her müminin mevlastıyım." Ardında Ali'nin elinden tutarak demiştir ki: *"Ben kimin mevlastıysam, Ali de onun velisidir (veya mevlasıdır)*² *Allah'ım, ona dost olana dost ol, düşman olana düşman ol. Ondan yüz çevirenden yüz çevir, ona yardım edene yardım et.*³ *Nereye dönse hakkı da onunla döndür...*"⁴

Bu büyük açıklamadan sonra tekrar vahiy inmiştir: **(Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçtim.)**⁵

Bazı metinlerde rivayet edilir ki Peygamber (s.a.a.), o günde, 28 Zilhicce'de, Gadir gününde bu ayet indikten sonra "Dini kemale erdirdiği, Nimeti tamamladığı, risaletinden ve benden sonra Ali'nin velayetinden razı olduğu için Allah'a hamd olsun." demiştir.⁶

Ahmed'in rivayetinde de: "Bunun sonrasında Ömer, ona (İmam Ali'ye) rastlamış ve 'Seni tebrik ederim, her erkek ve kadın müminin velisi oldun...' demiştir."⁷

1 – Sahih Müslim: 4/1874.

2 – Sünen El-Tirmizi: 5/591, Tâc El-Câmi Lil -Usûl: 3/333, Zeyd İbni Arkam'dan, o da Peygamber'den (s.a.a.) nakletmiştir.

3 – Müsned El-İmam Ahmed bin Hanbel: 4/281,368, Sünen İbni Mâce, Mukaddime 1, bölüm: 11, Tefsir İbni Kesir: 1/22, El-Bidâye ve El-Nihâye (İbni Kesir) birçok yoldan nakletmiştir: 7/360-361.

4 – Tâc El-Câmi Lil -Usûl: 3/337, müstakil olarak nakletmiştir "Allah Ali'ye rahmet etsin, o nereye dönerse hakkı o yöne döndür..."

5 – Maide: 3.

6 – Menâkıb Emir El-Müminin, (Hafız Muhammed bin Süleyman El-Kûfi El-Kâdi) 1/119.

7 – Müsned El-İmam Ahmed bin Hanbel: 4/281, : 4/281, "Ali birtakım insanların şahitlik etmelerini istemiş, 30 kişi bu hadisi

Peygamber'in (s.a.a.) hayatında hilafet meselesini kesinliğe kavuşturmak için nass nazariyesi haricinde bir uygulama yaptığını görmüyoruz. Bu nass ki, şer'i içeriği, siyasi önderlik ve yönetimden çok ötedir. Bu nass, Peygamber'in (s.a.a.) risaletinin amacını gerçekleştirmeyi üstlenen ilahi bir hidayettir. Öyle ki Kuran-ı Kerim, Peygamber'e (s.a.a.) hilafet ve velayetle ilgili söylemesi gerekenleri söylememesi takdirde, Allah'ın risaletini tebliğ etmemiş olacağını söylemiştir. Öyle bir risalet ki, mübarek ömrünün yirmi yılını onu tebliğ etmek için mücadele etmiştir.

İhtimal Edilen Yollar ve Tarihsel Gerçeklik

Şehid El-Sadr, bu meseleyi tarihsel gerçekliği açısından akla gelen birkaç ihtimal dâhilinde tartışmıştır.

Bunlardan: Peygamber'in (a.s.s.) ihmal etmiş olma ihtimalidir. Yani Peygamber (s.a.a.), kendisinden sonraki velayet ve yönetim için Müslümanlara tebliğ edip onları eğitmemiştir. Ancak bu ihtimal bâtıldır. Çünkü böyle bir şey, risaletle ilgili her şeyi kapsayan peygamberlik makamına ve Peygamber'in hayatı boyunca, ölümünden önce ve özellikle mübarek hayatının son anlarında kendisinden sonraki merhalede ümmete verdiği önemden bahseden metinlere uymaz.¹

Şehid El-Sadr, ikinci ihtimali de tartışmıştır. O da, şûra ihtimalidir. Der ki:

Peygamber'in bilinen genel durumu ve Muhacir ile Ansarın dönemi, Peygamber'in (s.a.a.) böyle bir yol izlediği ihtimalini ortadan kaldırır.

Peygamber'den duyduklarına şahit olmuşlardır.”, El-Bidâye ve El-Nihâye (İbni Kesir) 7/360.

1 – Bakınız Sahih Buhari'de ve başka sahih ve müsnetlerde; Yevm El-Dâr, yakınların uyarılması hâdisesi, Tebük Gazasında Peygamber'in tutumu, Beraat suresi, Veda Haccı, Perşembe günü Peygamber'in ölümünden önce yazmak istediği vasiyet hadisesi.

Öyle ki, Peygamber (s.a.a.), bu meseleyi Ehl-i Beytine özgü kılmadan, Muhacir ve Ansara dönemine bırakacak olsaydı, bu tutumun gerektirdiği en basit şey, Peygamber'in ümmeti şûra düzeni, ayrıntıları konusunda bilinçlendirmesi ve bu düzeni kabul etmeleri için İslam ümmetini hazırlaması olurdu.

Peygamber (s.a.a.), bu bilinçlendirmeyi yapmış olsaydı, doğal olarak Peygamber'e isnat edilen hadislerle ve Muhacir ile Ansarın düşüncelerine yansır. Ancak Peygamber'den gelen hadislerde şûra düzenini teşri eden belirli bir durum görmüyoruz.

Muhacir ve Ansarın düşünce tarzlarında ise böyle bir bilinçlendirmenin izlerini veya yansımalarını görmemekteyiz. Öyle ki bu kuşakta, iki yöneliş oluşmuştur:

1. Ehl-i Beyt'in belirtmiş olduğu yöneliş. Bu yöneliş, (nass ile) vasiyete iman eder.
2. Sakife'nin ve Peygamber'in vefatından sonra fiili olarak yapılan halifelik çizgisinin temsil ettiği yöneliş.

Bu yönelişin sahiplenilenlerin siretindeki tüm göstergeler ve rakamlar, şüphe götürmez bir şekilde şûraya iman etmediklerini göstermektedir. Çünkü Ebu Bekir, hastalığı arttığında Ömer'e halifelik sözü vermiş ve bu konuda kimseye danışmamıştır. Müslümanlara veya aralarındaki hall ve akid ehline danışmadan onu ümmetin başına getirmiştir. Ömer de kendi aralarından bir halife seçmeleri üzere altı kişi belirleyerek aynı yolu izlemiştir. Ayrıca “*Sâlim hayatta olsaydı, şûra kararına bırakmazdım.*” demiştir. Bu da, şûra ilkesini benimsediğini gösteren bir açıklamadır.¹

Ayrıca Peygamber (s.a.a.), kendisinden sonraki davada Muhacir ve Ansarın seçimini etkin kılmayı düşünmüş olsaydı, çeşitli toplumlar ve yeni yerlere açılımları halinde davanın karşılaşacağı fikri sorunların karşısında durabilmeleri için

1 – Târih El-Tabari: 3/292.

onları geniş risali ve fikri değerlerle donatması gerekirdi.

Ancak böyle bir hazırlığın izine rastlamıyoruz. Sahabelerden bilinen bir şey de, Peygamber'in (s.a.a.) soru sormasından kaçınmalarıdır. Hatta Peygamber'in (s.a.a.) sözleri ve sünneti, teşride İslam kaynakları arasından ikinci kaynak olmasına rağmen onu kaleme almayı bile engellemişler. Oysaki onu kaleme almak, korumanın yegâne yoludur.

Peygamber'in vefatından sonra olan hâdiseler, Muhacir ve Ansarın birçok büyük sorunlardan kendilerini kurtarmak için yeterli talimat ve bilgiye sahip olmadıklarını göstermiştir. Hatta İslami fethin ulaştığı devasa mesafelerde halifenin veya onu destekleyenlerin bilgisi dâhilinde hükmetmek için, bu yerlerin savaşımlar arasında paylaştırılması veya Müslümanlara genel olarak vakıf malı yapılması ile ilgili belirli şer'i hükümler bilinmiyordu. Öyle ki cenaze namazındaki tekbir sayısında bile ihtilafa düşmüşlerdir. Bazıları Peygamber'in (s.a.a.) beş tekbir getirdiğini duyduğunu söylemiş, bazıları da dört tekbir getirdiğini söylemiştir.

Böylece peygamber'in, (s.a.a.) ikinci yolu izlemediği açığa çıkar. Böyle bir durumda yönetim ve yetkiyi ümmete bırakmak, doğal vaktinden önce, erken bir uygulama olmuş olur. O halde sadece nass yol kalır. O da Peygamber'in, Allah'ın emriyle Ali'yi hazırlaması, risalet ve ümmet konusunda onu yetkili kılmasıdır. Çünkü bu yetkiye doğal olarak gösterilecek aday odur. Zira risaletin hareketinde varlığı derinleşmiş, bu risaleti algılamış ve Peygamber'den sonra hareket çizgisini korumuştur. Bunu, tarihçilerin itirafıyla, mübarek ömrünün üç döneminde geçen tarihsel olaylar da ispat etmektedir.

Peygamber'den (s.a.a.) gelen Ehl-i Beyt ve Ali hakkındaki mütevatir hadisler, nass yolunu seçmesinden kaynaklanan tutumudur. Bu yol ki, bu hadislerden önce olayların doğal akışı

bunu ispat etmektedir.¹

İmam Ali ve Ehl-i Beyt (a.s.) Hadislerinde Nass Nazariyesi

O dönemin tarihini okuduğumuz zaman, en çok İmam Ali'nin (a.s.) Peygamber'den sonraki hilafeti konusundaki nass ve işaretleri ya da ismi verilerek söylenen nassı açığa çıkarmayı üstlendiğini görürüz. O sözleri kendisinin söylemiş olduğu gerçekliği konusunda araştırmacılar, tarafsız baktıkları zaman şüpheli yaklaşmayı bırakmışlardır. O sözleri elliden fazla isim yapmış kişiler açıklamış, rahatlatıcı kanıtlarla etkili bir şekilde savunmuşlardır.²

İmam Ali (a.s.), hilafetle ilgili hakkını şüphe götürmez bir şekilde ispatlayan Peygamber'in (s.a.a.) hadislerini insanlara hatırlatan kişidir. Bu hadislere halifeler döneminde engel konulmuştur. Öyle ki farzlarla ilgili olmayan hadisleri yasaklamışlardır. Farzlardan kasıtları, hükümler ve ibadetle ilgili ayrıntılardır. Şimdi Hz. Ali'nin kendisi hakkındaki nasslara istinat etmesine bazı örnekler verelim:

1. Halife olduğu günlerde insanları toplamış, tevâtürle nakledilen hutbesini söylemiştir. Bu hutbede Peygamber'in sahabelerine seslenerek Gadir Hum'da Peygamber'in "*Ben kimin mevlasıysam, Ali de onun mevlasıdır*" dediğini kimlerin duyduğunu sormuş; kime sormuşsa da kalkıp onaylayarak şahadet etmiştir.³

2. İmam Ali, kendisinin Ebu Bekir ve Ömer'den halifelğe daha layık olduğunu belirten başka bir hadis daha açığa çıkarmıştır. Öyle ki Peygamber (s.a.a.), Kur'an'ın tenzili için nasıl

1 – Neş'et El-Teşeyyu ve El-Şia: 63, 64.

2 – Şerh Nehcül Belâga (Subhi Sâlih): 12, 18 ve Muhammed Ebulfazl İbrahim. 1/8, İbni Ebi Hadid: 10/127–129, Mes'ûdi, Mürevvic El-Zehab: 2/431 Dâr El-Marife basımı.

3 – Müsned Ahmed: 1/84, 88, 181, El-Bidâye ve El-Nihâye: 5/229, 232, 7/383, 385 yaklaşık 20 yol ile nakledilmiştir.

savaştıysa sahabeleri arasından bir kişinin Kur'an'ın tevili için savaşıacağı haberini vermiştir. Ebu Bekir, o kişi olmayı dilemiş, ancak Peygamber bu dileğini tasdik etmemiştir. Hatta ona “Hayır” demiştir. Bunu Ömer de istemiş, ancak Ebu Bekir'den daha şanslı olmamıştır. Ardından Peygamber (s.a.a.), bu kişinin Ali (a.s.) olduğunu, bir başkası olmadığını söyleyerek bu konudaki tüm dileklerin önünü kesmiştir.¹

Bu ve başka hadisler, bir başkası kanalıyla rivayet edilmiş olsa da, kendisine dayanan bu hadislerin özelliği, insanların geneline seslenmiş olmasıdır. Yani bir veya birkaç kişiye söylenmiş hadisler değildir. Bu durum, inanmış olduğu hakkını daha da kesinleştirmekte ve sahabelerin çoğunun da bunu bilip bu konuda cahil olmadıklarını açıkça belirtmektedir.

3. Şûra günü veya sonrasında bundan çok daha fazlasını söylediği zikredilmiştir. Sözlerinin tamamı bilinmesine rağmen, sözlerinin ayrıntıları ve hatta senedi konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Bu sözlerin en azı, Abdulbir'in naklettiği hadistir: Ali (a.s.), şûra sahiplerine demiştir ki: “Allah için söyleyin, aranızda Resulullah'ın kendisine kardeş seçtiği benden başka kimse var mı?”

Abdulbir, sonrasında der ki: “Birçok yönden, Ali'nin (a.s.) şu sözleri söylediğini rivayet ettik: Ben Allah'ın kulu ve Resulullah'ın kardeşiyim. Benden başka kim bunu iddia ederse yalancıdır.”²

Hadis, Kenz El-Ummâl'da uzun bir hadis olarak İbni Tufayl kanalıyla anlatılmıştır. İbni Tufayl, Ali'den (a.s.) zikri geçen hadisi işittiğini söylemiştir.³ İbni Abdulbir'in naklettiği hadis, bu hadisten bir parçadır. Ancak Kenz El-Ummâl'in senedinde

1 – Sünen El-Tirmizi: 5/3715, Sünen El-Kübra (Nisai): 5/hadis: 8416 ve sonrası.

2 – El-İstiâb: 3/35.

3 – Kenz El-Ummâl: 5/724 hadis: 14243.

bilinmezlik vardır¹ ve bu konuda tartışma çıkmıştır. Denmiştir ki: “Zâfir, bir adamdan nakletmiş, bu adam ise bilinmemektedir. Zâfir'den sonra hadisin senedi devam etmemiştir.” Bazıları da metnin içeriğinden dolayı inkâr etmiştir. Ancak bu inkâr, yerinde değildir. Çünkü gerçekliği ispat olmayan bir şey üzerine kurulmuştur, o da Ebu Bekir'e biat etmenin icma veya icmaya yakın bir durum sonucu olmuş olmasıdır. Bu tasavvura uymayan söylem de inkâr edilir. Ancak bunun bir hayal olduğu açıktır.

Hadisin senedi ise, İbni Abdulbir'in İstiab'da getirdiği senet gibi, Zâfir'in devamı getirilmiştir.² İbni Hacer Askalani der ki: “Zâfir, yalanla suçlanmamıştır. Bir hadisin senedinde zikredilmişse, doğru olur.”³

Bu hadisin başında Ebu Tufayl der ki: “Şûra günü ben kapıdaydım. Aralarında sesler yükseldi. Ali'nin şöyle söylediğini işittim: ‘İnsanlar Ebu Bekir'e biat etti; ben ise vallahi buna daha layıktım ve daha çok hak ediyordum. Ancak insanların birbirlerinin boynunu kılıçla vuran kafirler haline dönmeleri için susup kabul ettim. Ardından insanlar Ömer'e biat etti. ben ise vallahi buna daha layıktım ve daha çok hak ediyordum. Ancak insanların birbirlerinin boynunu kılıçla vuran kafirler haline dönmeleri için susup kabul ettim. Şimdi siz Osman'a mı biat etmek istiyorsunuz? O halde susar kabul ederim.’” Ardından İmam'ı (a.s.) onlardan üstün kılan faziletleri ve özellikleri saymıştır. Öncelikli olanı, Abdulbir'in kardeşlikle ilgili anlattığı hadistir.⁴

1 – Zâfir bir kişiden, o da Hâris bin Muhammed'den, o da Ebi Tufayl'dan nakletmiştir.

2 – Abdulvâris Kâsim'den, o da Ahmed bin Züheyr'den, o da Amru bin Hammâd Kattân'dan, o da İshak bin İbrahim Ezdi'den, o da Maruf İbni Harbuz'dan, o da Ziyad bin Münzir'den, o da Said bin Muhammed Ezdi'den, o da Ebi Tufayl'dan nakletmiştir.

3 – Kenz El-Ummâl: 5/726–727.

4 – Bu Münâşede haberi için bakınız; Savâik El-Muhrike, bölüm: 11,

İlerde gelecek bölümlerde bu söylenenlere şahit olacak kanıtlar gelecektir.

4. Ali (a.s.), hakkının özellikle Ebu Bekir'den daha çok olduğunu gösteren kanıtları da hatırlatmıştır, insanlara Tevbe suresini Ebu Bekir'den nasıl alıp da kendisinin ilettiğini dile getirmiştir.

Nisai, Hz. Ali (a.s.) hakkında şöyle rivayet eder: “Peygamber (s.a.a.), Mekke ehline Ebu Bekir’le Tevbe suresini göndermişti. Ardından Ali’yi peşine gönderdi ve ona ‘Kitabı al ve Mekke ehline götür.’ dedi. Ali (a.s.) der ki: “Ona yetiştim ve kitabı ondan aldım. Bunun üzerine Ebu Bekir üzgün bir şekilde Peygamber’e (s.a.a.) gitti. Ona ‘Ey Allah’ın Peygamberi, benden bir şey mi hasıl oldu?’ dedi. Peygamber (s.a.a.), ‘Hayır, ancak sadece ben ve Ehl-i Beytimden biri bunu tebliğ edebilir.’ demiştir.”¹

Bu hadislerin her birinde “Ali, hilafete daha layık olduğunu belirtir hiçbir şey söylememiştir.” diyenlere cevap vardır. Ayrıca daha Nehcül Belâga’ya değinmemiş bulunuyoruz.

5. En meşhur sözlerinden biri de, Sakife ve insanların Ebu Bekir’e biat etmesi haberi kendisine ulaşınca söyledikleridir: “Kureyş ne dedi?” diye sormuştur.

Onlar da, Peygamber’in ağacı olduğu için onu seçtiklerini söylediler.

İmam (a.s.) ise “Ağacı bahane ederek meyveyi kaybettiler.” demiştir.²

6. Sakife’nin sonuçlarına yaptığı bir itirazda da der ki:

ayet: 9, El-Menâkib (Havârezmi): 213, Ebi Zer’den nakledilmiştir. Ayrıca bu olayın Osman’a biat etmek istediklerinde olduğu belirtilmiştir.

1 – Sünen El-Nisâi: 5/128 hadis: 8461.

2 – Nehcül Belâga: 97, hutbe: 67.

Eğer şûrayla onlara hâkim olduysan, müşavere edilecek kişiler hazırda değilken bu nasıl olabilir?

Eğer yakınlığı bahane ettiysen, bir başkası Peygamber’e daha evla ve daha yakındır.¹

7. Her zaman için güven ve itimat kaynağı olan Şıkkıyye hutbesi vardır.² Açıklığı, delillliği ve ayrıntılarıyla en çok meşhur olan sözlerindendir:

“Vallâhi filan, (Ebu Bekir) onu bir gömlek gibi giydi, ancak iyi bildirdi ki benim hilafetteki yerim, milin değirmen taşındaki yeri gibidir. Sel benden akar ve hiçbir kuş bana ulaşmaz...”

Hilafetle arama perde çekip onu koltuğumdan attım. Kesik elimle hamle mi yapsam yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı etsem diye düşündüm... Sabrın bu ikisi için daha doğru olduğunu gördüm. Sabrettim ancak gözümde diken, boğazımda kemik vardı. Mirasımın yağmalandığını gördüm!

Birincisi, yoluna giderken, hilafeti filana verip gitti.

1 – Nehcül Belâga: 502, Hüküm bölümü: 190.

2 – İbni Ebi Hadid bazı şeyhlerinden şöyle nakleder: “Vallahi bu hutbeye Er-Radiy doğmadan 200 yıl önce düzenlenen kitaplarda vakıf oldum.” Sonra der ki: “Ben de Bağdatlıların ve Mutezilenin imamı olan şeyhimiz Ebi Kâsım El-Belhi’nin (Doğum: 279 :H, Ölüm: 317 H.) kitaplarında bu hutbeden birçok nüsha gördüm.” Şerif El-Radiy ise 360 H. Yılında doğmuştur. Nehcül Belâga şerhi: 1/69.

Bu hadisi İbni Cevzi’nin torunu, Şerif El-Radiy’nin itimat ettiği kaynakların dışında, başka kaynaklardan nakletmiştir. Der ki: “Bir başka hutbesi de Şıkkıyye ismiyle bilinir. Nehcül Belaga’nın sahibi bazı kısımlarını nakletmiş, bazılarını nak etmemiştir. Bana ise tamamı ulaştı. Şeyhimiz Ebu Kâsım Nefis Enbâri, İbni Abbas senediyle bize nakletmiştir...” Tezkiret El-Havâs: 124.

Râvendî de (573 H.) Şerh’inde Hafız İbni Merdevih senediyle, o da Tabarâni’den, o da İbni Abbas’tan aktarmıştır. Menâhic El-Berâa: 1/131–132.

Bu konuda daha fazla kaynağa vakıf olmak için bakınız; Nehcül Belâga’nın Kaynakları ve Senedleri: 1/309–318.

Şaşılabacak şey doğrusu! Yaşarken hilafetten muaf olmak isterdi!; ölürlen ise sonrasında başka birine verdi.

Bu iki kişi hilâfeti, devenin iki memesi gibi aralarında paylaştılar...

Zamanın uzunluğuna ve mihnetin şiddetine sabrettim. Sonra o da yoluna gitti. Giderken halifeliği bir topluluğa devretti ve benim bunlardan biri olduğumu iddia etti. Sana sığmıyım Allah'ım, ne şûra topluluğuydu bu! Onlardan hakkımda birincisiyle ilgili kim şüpheye düştü ki bu insanlarla eşit tutuldum!..."²

O halde Ebu Bekir de Ali'nin hilafetteki yerinin, milin değirmen taşındaki yeri gibi olduğunu biliyordu.

Halifeliliğin kişiden kişiye intikal ettiğini düşünene bu anlayış, son derece tuhaf gelecektir. Öyle bir düşünce ki, geçmiş bölümlerde zikrettiğimiz yollarla tarihin icat ettiği bir düşünce tarzıdır. Bu yüzden başka sözlerini inkâr ettikleri gibi bu sözlerini de inkâr ettiler. Öncesinde de Peygamber'in (s.a.a.) o kutsallığı zedeleyen birçok hadis-i şerifini inkâr ettiler.

Ancak tüm gerçek şudur ki, o iddia eden meşhur şura düşüncesini onaylatmak için gerçekten bir şahit getirmeye kalksan, hiçbir şey bulamazsın. Ancak tarih, Hz. Ali'yi (a.s.) dinlememiştir.

O tarih ki şüphe götürmez bir şekilde Hz. Ali'nin (a.s.) Ebu Bekir'e ancak altı ay sonra biat ettiğini ispat etmiştir, ama bu gecikmenin sebeplerine kulaklarını kapatmıştır.

Tarih okuyanlardan kimsenin dikkatini çekmeyen bir çelişki!

Lâkin kendi ayıplarına nasıl dikkat çeksin, ki bu tarih onların düşüncelerine ve kültürlerine yön vermiştir.

1 – Ebu Bekir'in "Beni bu işten muaf tutun, muaf tutun." Sözüne işaret etmektedir.

2 – Nehcül Belâga: hutbe: 3.

8. Osman'a biat etmeye karar verdiklerinde, İmam şöyle demiştir:

*"Hilafete başkasından daha çok hakkımın olduğunu bildiniz. Ancak Müslümanların durumu iyi olduktan sonra ben kabullenirim, bu durumda sadece bana haksızlık olur. Bu mazlumiyetin eciri ve faziletini isteyerek ve sizin rekabete düştüğünüz süsler ve ziynetler konusunda zühd ederek kabullenirim."*¹

İbni Ebi Hadid, bu sözlerin doğruluğu konusunda tüm şüpheleri yok ettikten sonra bu sözlerin, İmam'ın o zaman söylediği son sözler olduğunu söylemiştir. Der ki: "Biz burada rivayetlerde ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere İmam'ın şûra ehline söylediklerini aktaracağız. İnsanlar bunu anlatmış ve arttırmışlardır. Ancak bizde doğru olan, o meselenin uzun iddialarda olduğu gibi değildir. Ancak İmam, Osman'a biat ettikleri ve kendisinin biat etmemesinden sonra onlara demiştir ki: 'bizim hakkımız vardır. Verilirse alırız. Engellenirse deveye biner, yolculuk uzun olsa da gideriz.' Bu sözler, siret ehlinin sözlerinde geçer.

Sonra onlara demiştir ki: 'Allah için söyleyin! Aranızda benden başka Peygamber'in kendine kardeş seçtiği kimse var mı?' 'Hayır' dediler.

Ve demiştir ki: 'Aranızda benden başka Peygamber'in kendisine 'Ben kimin mevlası isem o da mevlasıdır' dediği kimse var mı? 'Hayır' dediler.

Der ki: 'Aranızda benden başkasına Peygamber 'Harun'un Musa için makamı ne ise senin de makamın benim için öyledir' demiş midir?' 'Hayır' dediler.

Ve der ki: 'Aranızda benden başka Tevbe suresinin emanet edildiği ve Peygamber'in bu konuda 'Ancak ben ve benden biri tebliğ edebilir' dediği kimse var mı?' 'Hayır' dediler.

1 – Nehcül Belâga: 102, hutbe: 74.

Ve demiştir ki: *‘Peygamber’in sahabesinin savaşın ortasında başka bir yurtta onu bırakıp kaçtıklarını ve benim hiç kaçmadığımı bilmiyor musunuz? ‘Biliyoruz’ dediler.*

Ve der ki: *‘İslamı ilk kabul eden insan olduğumu bilmiyor musunuz?’ ‘Biliyoruz’ dediler.*

İmam (O halde hangimiz Peygamber’e soy olarak yakınız?’ diye sordu. *‘Sensin’ dediler.*

Abdurrahman bin Avf sözünü kesti ve *‘Ey Ali, insanlar illaki Osman’ı istiyor. O halde hilafeti almak için kendine yol açma.’* dedi.

Ardından Abdurrahman, Talha El-Ansari’ye 1 döndü ve *‘Ey Ebu Talha, Ömer sana ne emretti?’* diye sordu.

O *‘Her kim cemaate karşı gelirse onu öldürmemi emretti.’* diye cevap verdi.

Abdurrahman Ali’ye dedi ki: *‘O halde biat et, yoksa müminlerin yolundan başka bir yol seçmiş olursun ve ne emredildiysek onu sana uygularız.’*

O zaman Ali (a.s.) şu sözleri söyledi: *‘Hilafete başkasından daha çok hakkımın olduğunu bildiniz. Ancak Müslümanların durumu iyi olduktan sonra ben kabullenirim, sadece özellikle bana haksızlık olur...’*²

O halde bu sözlerin haberi kapsamlı ve yaygındır. Tuhaf veya inkar edilecek haberlerden değildir.

9. Birileri İmam Ali’ye (a.s.) *“Ey Ali bin Ebu Tâlib, hilafet için hırs sahibisin.”* demiştir. İmam (a.s.) der ki: *“Ben de ona ‘Vallahi siz daha çok hırs sahibisiniz ve daha uzaksınız. Ben ise daha layık ve daha yakıным. Ben hakkımı istedim, siz ise engel*

1 – Ömer’in, şûra günü kılıç tutan 50 adamı komutasına verdiği adamdır. Abdurrahman’ın olduğu grubu öldürmekle emredilmişlerdir.

2 – Nehcül Belâga Şerhi, İbni Ebi Hadid: 6/167–168.

oldunuz.’ dedim. İnsanlar arasında onu bu şekilde hüccetle susturunca neye uğradığını şaşırды ve sanki ne cevap vereceğini bilmeyerek dondu kaldı.”¹

İmam’a (a.s.) bu sözleri söyleyen kişi, Ehl-i Sünnet’in belirttiği gibi şûra gününde Sa’d bin Ebi Vakkas’tır. Veyahut Şia’nın belirttiği gibi Sakife gününden sonra konuşan Ebu Ubeyde’dir. Ancak her kim olursa olsun, bu sözler meşhurdur ve Sünni Mutezili İbni Ebi Hadid’in dediği gibi herkesin rivayet ettiği bir hadisedir.²

10. *“Allah’ım, Kureyş’ten ve onlara yardım edenlerden hakkımı senden istiyorum. Peygamber’e olan yakınlığımı inkâr ettiler, makamımın yüceliğini küçülttüler, benim olan bir hakkı benden almak için birleştiler ve sonra ‘Hak alınır da verilir de’ dediler.”*³

11. *“Allah (c.c.) Peygamber’i (s.a.a.) yanına aldığı zaman biz, Peygamber’in ehli, mirasçıları, yakınları, insanlardan farklı olarak velileri olduğumuzu, kimse onun bıraktığı hâkimiyette bizimle rekabet edemez. Hiçbir açgözlü de hakkımıza gözünü dikemez, söyledik.. Ancak Peygamber’imizin hâkimiyet hakkını gasp ettiler. Böylece hâkimiyet başkasının oldu...”*

Bu sözler, Medine’deki hutbesinin giriş sözleridir. Henüz yeni halife olmuştu ve 1 ay dolmamıştı.⁴

12. *“Makamımız konusunda yapılan haksızlık, bir bencillikti. Kimileri bu makama göz dikip açgözlülük yaptı; kimileri de yaklaşmayıp cömert davrandı. Hüküm Allah’ındır, Kıyamet günü ona dönülecektir.”*

Bu sözleri, *“Siz daha çok hak sahibi iken bu makamdan halk sizi nasıl uzaklaştırdı?”* diye soran birine verdiği cevapta

1 – Nehcül Belâga: 246, hutbe: 172.

2 – Nehcül Belâga Şerhi, İbni Ebi Hadid: 9/305.

3 – Nehcül Belâga: 246, hutbe: 172.

4 – Nehcül Belâga Şerhi, İbni Ebi Hadid: 1/307.

söylemiştir.

Sonra cevabına şu beytide eklemiştir:

Yağmalanan o servet ve malları bırak da,
Anlatacaksan çalınan binekler konusunu anlat¹

Ehl-i Beyt (a.s.) Hakkında

Özellikle kendi hakkını açığa çıkaran, ona yoğunlaşan hadislerdeki gibi, burada bazı sözlerinde Ehl-i Beyt'in hakkını açığa çıkaracaktır:

1. “Allah’ım evet, dünya Allah’a hüccet ile kaim kişi olmadan kalmaz. Ya zâhir ve görünürdedir ya da gizli ve saklıdır. Öyle ki Allah’ın hüccetleri ve beyanları bâtil olmasın.”²

İbn Ebi’l-Hadid El-Mutezili, bu sözlerin neredeyse İmamiye mezhebini onaylamak anlamına geldiğini söylemiştir.³

2. “Muhammed’in Ehl-i Beytiyle bu ümmetten hiç kimse kıyaslanmaz. Onlar dinin esası ve yakînin direğidirler. Onlarda velayet hakkının özellikleri, vasiyet ve varislik vardır...”⁴

Burada söyledikleri, velayet hakkını zikrettikten sonra açıktan vasilikten bahsettiği yerlerden biridir.⁵ Burada vasiliğin kendisine ve Ehl-i Beyt’e ait olduğunu açıkça belirtmiştir. Buna rağmen Dr. Muhammed Ammâre İmam Ali’nin (a.s.) sözlerinde bu kelimeyi (vasi) araştırırken bu sözleri ihmal etmiş veya görmemiştir. Bunun üzerine demiştir ki: “Ali’nin Nehcül

1 – Burada Bir Arap şairin başına gelenlere işaret edilerek duruma örnek gösterilmiştir. Bu şairin tüm eşyaları çalınmış, ona yardım etmek isteyen biri atını ve bineklerini alarak hırsızların peşinden gitmiştir. Ancak hırsızlar binekleri de çalmışlardır.

2 – Nehcül Belâga: 497, Kisâr El-Hikem: 147.

3 – Nehcül Belâga Şerhi: 18/351, hutbe: 143.

4 – Nehcül Belâga: 47, hutbe: 2.

5 – Nehcül Belâga: hutbe: 88, 183.

Belaga’nın da kapsadığı hutbeleri, sözleri ve mektupları arasında bu kelimeye rastlamıyoruz.

Gerçekleri bu şekilde inkar edişi, başlangıçta yazmış olduğu sözlerini desteklemek içindir. Ona göre hadis-i şerifteki “*Sen benim kardeşim ve vasimsin.*” vasi sözcüğü Şiiler tarafından eklenmiştir. Aslı ise “*vezirimsin*”¹ şeklindedir. Oysa Sünni kaynaklardaki rivayette sadece “*vasimsin*” olarak geçer.²

3. “İmamlar Kureyş’tendir. Ancak Haşim oğullarından olurlar. Onlar olmadan velayet olmaz.”³

Daha önce Haşim oğullarının Kureyş içinde seçkin olduklarını ve diğerlerinden üstün olduklarını belirten birtakım sahih hadisler, olaylar ve hâdiseler üzerinde durmuştuk. O halde Kureyş ehli ne delil sunarlarsa, o delilin Haşim oğullarında daha üstünü vardır.

4. “İşaretler belli iken, ayetler açık iken, ı ışık kulesi dikilmiş iken nereye gidiyorsunuz ve nasıl iftira atarsınız? Nasıl yolunuzu şaşırtırsınız?”

Peygamber’inizin Ehl-i Beyti aranızdayken nasıl oluyor da yanlış yola saparsınız. Öyle ki Ehl-i Beyt, hakkın iplerini ellerinde tutarlar, dinin alemleridirler ve doğruluk dilidirler. O halde Kuran’ın onlara verdiği makamı verin ve susamış insanlar gibi onlara başvurun.

Ey insanlar, son Peygamber’den (s.a.a.) iştin: Bizden olup da ölenler, ölmüş olmazlar; bizden olup da dertlenenler, dertli olmazlar.”⁴

1 – El-Hilâfe ve Neş’et El-Mezâhib El-İslâmiyye (Dr. Muhammed Ammâre): 33, 157–158.

2 – Meâlim El-Tenzîl (Bagavi): 4/278, El-Kâmil fi El-Târih (İbni Esîr): 2/64.

3 – Nehcül Belâga (Dr. Subhi Sâlih’in araştırması): 201, hutbe: 144.

4 – Nehcül Belâga (Subhi Sâlih): 119, hutbe: 87.

Bu sözleri, Peygamber'in Ehl-i Beytini terk etmelerine duyulan eseftir.

5. “Biz, Nuh’un gemisinin sahipleri gibiyiz. O gemide kurtulan nasıl kurtulduysa, bu zamanda da kurtulan öyle kurtulur. Kim geri kalırsa vay haline... Ashab-ı Kehf için o mağara ne ise, ben de aranızda öyleyim ve ben aranızda Hıttı kapısı gibiyim. O kapıdan giren kurtulur, ondan geri kalan ise helak olur. Veda haccında hüccet sahibinden bir hüccet o şöyle buyurmuştur: Ben boynunuza öyle emanetler bıraktım ki onlara tutunduğunuz sürece doğru yoldan sapmazsınız, Allah’ın kitabı ve Ehl-i Beytim.”¹

6. “Peygamber’inizin Ehl-i Beytine bakın. İşaretlerine uyun, izlerini takip edin, sizi doğruluktan çıkarmazlar, eskisine gerisin geri çevirmezler. Eğer hareket etmezlerse hareket etmeyin, eğer başkaldırırlarsa başkaldırın. Onları geçmeyin, o zaman yanlış yola saparsınız; onlardan geri kalmayın, o zaman da helak olursunuz.”²

7. “Ben aranızda büyük emanete amel edip size küçük emaneti de bırakmadım mı?”³

Büyük emanet dediği, Kuran-ı Kerim’dir. Küçük emanet ise Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’dir (a.s.).

8. “Mehdi, biz Ehl-i Beyt’tendir. Allah onu bir gecede ıslah eder.” Bu hadisi Ahmed ve Suyuti, Ali’den (a.s.) nakletmişlerdir.⁴

“Mehdi bizdendir, Fatıma’nın evlatlarındandır.” Bu hadisi de Suyuti Ali’den (a.s.) nakletmiştir.⁵

1 – Târih El-Yâkûbi: 2/211–212.

2 – Nehcül Belâga: 143, hutbe: 97.

3 – Nehcül Belâga: 119, hutbe: 87.

4 – Müsned Ahmed: 1/84, El-Câmi El-Sagîr: 2/672 hadis: 9243.

5 – Müsned Fâtıma (Suyûti): hadis: 94/224.

Böylece Ali’nin (a.s.) sözleri harfîyen veya içerik olarak Peygamber’in (s.a.a.) hadislerini nakletmeye ve kesin tarihi olayları anlatmaya veya değerlendirmeye ayrılmıştır. Tüm bu sözlerde tarihi gerçeklerin dışına çıkan en ufak bir ayrıntı olmamıştır.

İmam Ali’nin (a.s.) tutumunun özü ve hilafetle ilgili kesin akidesini ortaya koymaktadır, bu akide Peygamber’e nispetle olan makamından ve İslamdaki özel hayatından dolayı kusursuz bir görüştür. Peygamber’in hayatında İmam diyordu ki: “Allah (c.c.), (Muhammed, sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz gerisin geriye mi döneceksiniz?)¹ demiştir. Vallahi Allah bizi doğru yola ilettikten sonra biz gerisin geriye dönmeyiz. Vallahi ölür veya öldürülürse, savaştığı dava için ölene kadar savaşırım. Vallahi ben onun kardeşi, velisi, amcasının oğlu ve ilminin varisiyim. O halde benden başka kim daha çok hak eder?”²

Ve der ki: “Peygamber (s.a.a.) gittikten sonra Müslümanlar bu durum hakkında ayrılığa düştüler. Vallahi Peygamber sonrasında hilafetin Ehl-i Beytine geçecek olması Arapları rahatsız edeceğini, ne de benim yerime halifeliği ona vereceklerini tahmin etmezdim ve aklıma gelmezdi. Ancak beni üzen, insanların filana yönelip de ona biat etmesidir...”³

O halde “İnsanların istemiş olduğu kendi hakkını istedi ve istemekte onlardan önce davranmadı.”⁴

1 – Âli İmrân: 144.

2 – El-Müstedrek: 3/126, Mecma El-Zevâid: 9/134, der ki: “Hadis senedindeki kaynak kişiler güvenilirdir. Bu hadise karşı gelenler, mezhebi devam ettirmek için karşı gelmişlerdir, hadisin zayıflığından değil.”

3 – Nehcül Belâga: 451, 62. Mektup, Mısır ehline gönderdiği bir mektuptur.

4 – Fâtımatü’z-Zehrâ ve’l-Fâtımiyyûn, Abbas Mahmud El-Akkâd, tüm mecmuanın 2. cildi: 326.

İmam Ali'nin (a.s.) Üç Kişiyi Biat Etmesi

İmam Ali'nin (a.s.) üç kişiyi biat etmesi konusu da eleştiriye tabi tutulmuş ve o biatin şartların gerektirmesi sonucu veya takiye için veya zorlamayla meydana geldiği cevabının verilemeyeceğini iddia edilmiştir. Çünkü tüm bunlar, efendimiz İmam Ali (a.s.) hakkında eksikliği kabul etmek anlamına gelir.

Biat etmeğe zorlanmış olması, kendisinin isteyerek biat etmeye gitmemesi tarih ve siyer sahipleri tarafından nakledilmiştir.

Buhari, naklettiği bir hadiste der ki: “Ali, biat etmekten altı ay boyunca sakınmıştır. Ancak Fâtıma (a.s.) vefat ettikten sonra gidip biat etmiştir.”¹

İmam Ali (a.s.) bir hutbesinde neden biat ettiğini belirtmiş ve sırrını açıklamıştır. Bundan sonra kimseye yorum yapma imkânı kalmıyor. Demiştir ki:

a) “*Vallahi ayrılık çıkmasından, kâfirliğin geri dönmesinden ve dinin erimesinden korkmasaydım bu durumu değiştirdim. Bu yüzden bazı acılara sabrettim.*”²

b) Nehcül Belâga’da demiştir ki: “*Baktım ki Ehl-i Beytimden başka yardımcım yoktur. Onların da ölüm tehlikesine uğramalarından korktum. Gözlerime dolan toz toprağa gözlerimi yumdum, kederimi yuttum, öfkemi yutmaya ve zehirden daha acı bir işe sabrettim.*”³

Bundan daha açık bir beyan getirilebilir mi! O halde tüm bu yakınma ve şikâyetlerden sonra nasıl bir çelişki olabilir!

Evet, onlara itiraz etmeseydi, Sakife günü sevgili Peygamber’in cesedini bırakarak yanlarına gitseydi, ellerini tutup onları onaylasaydı böyle bir itirazın mantığı olurdu.

1 – Sahih Buhari: 5/288, Târih El-Tabari: 2/234.

2 – Nehc El-Saâde (Şeyh Mahmudi): 1/248

3 – Nehcül Belâga (Dr Subhi Salih’in araştırması): 68, hutbe: 26.

Hiz. Ali bin Ebu Talib’in (a.s.) siretinden şûra nazariyesine karşı geldiği, meşru olmadığını açıkladığı ve üç halifeye istemeyerek biat ettiği açığa çıktığına göre, İmam’ın açıklamalarından da belli olduğu gibi biat etmesi, halifeliklerine hiçbir meşruluk kazandırmaz.

Ayrıca halifelik konusunda kendisinin başkasından daha evla olduğunu belirtmiştir. Peki, meşru halifelüğün Ali’ye ait ve ona özgü olarak değil de öncelikli oluşunu sadece “O halife olsaydı daha iyi olurdu” şeklinde söyleyebilir miyiz?

Bu düşünce, nass ile ve Ali’nin (a.s.) sözleriyle reddedilmiştir. Der ki: “*İnsanlar Ebu Bekir’e biat etti, ben ise bu elbisemi nasıl hak ediyorsam hilafeti de öyle hak ediyordum.*” Bu sözlerin anlamı sadece hilafete daha uygun olması değil, hilafetin kendisine özgü olmasıdır. Çünkü hilafeti hak etmesiyle kendi elbisesini hak etmesi arasında karşılaştırma yapması, hilafetin kendisine özgü olmasından başka bir anlam taşımaz. Zira şüphesiz ki elbisesini hak etmesi, ona özgü olmasındandır, yani onun sahibidir. Ayrıca İmam, insanlara olan önceliğinin elbisesine olan önceliğinden daha fazla ve daha kesin olduğunu söylemektedir. İmam (a.s.) der ki: “*Kesik elimle hamle mi yapsam yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı etsem diye düşündüm. Hem de öylesine bir körlük ki ihtiyarları tamamıyla yıpratır; çocuğu kocaltır; inanan da Rabbine ulaşınca dek bu zulmette zahmet çeker. Sabrım bu ikisi için daha doğru olduğunu gördüm. Sabrettim ancak gözümden diken, boğazımda kemik vardı. Mirasımın yağmalandığını gördüm!*”¹

Bu sözlerin anlamı, İmam’ın yetersiz bir güçle karşı koymaktan başka bir seçiminin olmayışydı bu yüzden sabretmeyi seçti. Şu sözlerinde de bu anlam vardır: “*Baktım ki Ehl-i Beytimden başka yardımcım yoktur. Onların da ölüm tehlikesine uğramalarından korktum.*” O halde İmam, yeterli gücü

1 – Bihâr El-Envâr: 28/313 İbni Ebi Hadid’in Nehcül Belâga Şerhi’nden nakledilmiştir: 10/151.

görebilseydi, Sakife ehli ile savaşırdı. Onun söylediği bilinen bir söz de şudur: “*Azimet sahibi kırk kişi bulsaydım, başkaldırırdım.*”

Açıktır ki Hz. Ali’nin bu tutumunun, hilafete daha layık olduğu düşüncesiyle değil, hilafetin kendisine özgü olması düşüncesiyle uyum sağlar.

İmam’ın (a.s.) “*Yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı etsem.*” demesi ise, olan hadisenin sadece dünyevi bir iktidar kavgası olmadığını gösterir. Ancak olanlar, fikri bir inkılap ve ümmeti karanlığa boğacak bir hadisedir. Aynı zamanda, Osman’ın ölümünden sonra insanların gelip de kendisine biat etmek istediklerinde İmam’ın söyledikleri de bu anlamı taşır: “*Beni bırakın, zira hedefin önünü sis kapladı, hüccet ise inkâr edildi.*”¹ Ve demiştir ki: “*Cahillikte olmanızdan korkarım, daha önce olan bazı olaylarda hoşnut olmadığım davranışlara yöneldiniz.*”² ³ Bu sözlerden maksadı uyararak onların başka beklentiler içinde biat etmelerini reddetmektir ve bu biat ve sözleşmenin yanlış beklentiler üzerine kurulmasını önlemektir. Çünkü önceki hakimiyetler bu tür beklentileri insanların beynine yerleştirmişti.

Nass Nazariyesinin Doğruluğunu Kanıtlayan Tarihi Deliller

Peygamber’in (s.a.a.) ve Ali’nin (a.s.) hayatlarında, Peygamber’in Ali’yi çok özel risali bir şekilde hazırladığını gösteren çok delil vardır. Hatta bazı nakillerde yer aldığı üzere her gün Hz. Ali Peygamber’in huzuruna gelir ve soruları bittiğinde Peygamber (s.a.a.) kendi istediği şeyleri ona açıklıyordur, gece ve gündüz uzun saatler boyunca yalnız kalıyorlardı, Peygamber (s.a.a.), İmam’ın (a.s.), gözlerini risalet mefhumlarına ve bu yolun zorluklarına açıyordu. Bunu

1 – Nehcül Belâga (Subhi Salih): 136, hutbe: 92.

2 – Nehcül Belâga (Subhi Salih): 2/256, hutbe: 178.

3 – Bakımız, Şubuhât ve Rüdûd: 3/47.

mübarek hayatının son gününe kadar yapmıştır.

Nisai¹ Ebi İshak senediyle şöyle rivayet eder, der ki: “Kasm bin Abbas’a ‘Neden Ali Peygamber’e varis oldu?’ diye sordum. O da ‘Çünkü ona ilk tabi olan ve en çok bağlanan o olmuştur.’ dedi.”

Ali’den (a.s.) şöyle söylediğini rivayet edilmiştir²: “Sorduğum zaman cevap verirdi, sustuğum zaman o anlatırdı.”

Ebu Naim “Hilyetül Evliya”da İbni Abbas’tan rivayet ettiği bir hadiste der ki: “. Peygamber’in (s.a.a.) Ali’ye yetmiş söz verdiğini konuşuyorduk. Ondan başka bu sözleri kimseye vermemiştir.”³

Nisai, Hz. Ali’nin (a.s.) şöyle dediğini rivayet etmiştir: “*Peygamber’in yanında benim öyle bir yerim vardı ki mahlûklar arasında hiç kimse o yere sahip değildir. Her seher vakti yanına gidip ‘Selam olsun sana ey Allah’ın Peygamberi’ derdim. Eğer müsait olmadığını belirtirse aileme dönerdim, müsaitse yanına geçerdim.*”⁴

Yine İmam der ki: “*Peygamber’in yanına iki gidişim vardı. Sabah gidişim ve gece gidişim.*”⁵

Peygamber’in Hz. Ali’yi bu şekilde hazırlaması, halifeler döneminde çözmekte zorluk çekilen meselelerde Ali’nin başvuru, bir merci olmasına sebep olmuştur. İslam tarihinde kimse böyle bir konuma sahip olmamıştır. Onlarca vakıa vardır ki halifeler, istememelerine rağmen gidip Ali’ye sormuşlardır.

1 – El-Hasâis: 91, El-Şevâhid Li Sülûk El-Nebiy Li Tarik El-Nass (Cüveyni’nin araştırması) El-Kütüb El-İlmiyye Kitapevi, Hakim de El-Müstedrek’te rivayet etmiştir: 3/136.

2 – El-Hasâis: 98, El-Müstedrek: 3/135.

3 – Hilyetül Evliyâ: 1/68.

4 – El-Hasâis: 97 (Cüveyni’nin araştırması) El-Kütüb El-İlmiyye Kitapevi basımı.

5 – Bir önceki kaynak: 96.

Peygamber'in Ali ve Ehl-i Beyti (a.s.) için hazırladığı planları ilan ettiğini gösteren kanıtlar ise çoktur ve birçok münasebette olmuştur. Örneğin ev hadisi, iki ağır emanet hadisi, makam hadisi, Gadir Hum hadisi ve daha birçok Peygamber'in söylemiş olduğu nasslar gibi.¹

Nass Nazariyesini İspat Eden Rivayetler

Tarihi açıdan nass nazariyesinin, Peygamber'in hayatı sırasında kesin olarak belirttiği ilahi ve şer'i tek yol olduğu kesinlik kazanmıştır.

İmam Ali bin Ebu Talib (a.s.) nass haricinde İslama sokulan tüm yöntem ve alternatifleri reddetmiştir. Diğer yandan nass nazariyesini de savunmuştur. O halde geriye Peygamber'in halifeliliği Ali'ye bıraktığını, Ali'nin de evlatlarından olan masum imamlara bıraktığını ispat eden nakli delilleri sormak kalıyor.

Şii İmamiler, Ali bin Ebu Talib'in, iki evladı Hasan ve Hüsey'nin ve Hüsey'nin evlatlarından dokuz imamın imametine inanmaktadırlar. Bu insanların imameti, Peygamber'in (s.a.a.) söylemiş olduğu nass ile ve her imamın sonraki imam için getirdiği nass ile ispat olmuştur. Peygamber'in (s.a.a.) bu konudaki nassları, üç çeşide ayrılır:

1. İki ağır emanet hadisi ve Nuh'un gemisi hadisi gibi, isimlerini vermeden Ehl-i Beyt'in merciliklerini belirten nasslardır. Bu iki hadis, Şii ve Sünni kaynaklarda mütevatirdir.

2. Halife ve imamların sayısının 12 olduğunu ve Kureyş'ten veya Haşim oğullarından olduklarını belirten hadislerdir. Bu

1 – Sahih El-Tirmizi: 5/297, Sünen İbni Mâce: 1/44, hadis: 119, Hilvetül Evliyâ: 1/63, El-Keşşâf (Zamehşeri): 1/649, Târih Dimâşk: 2/476, hadis: 996, 997, Şevâhid El-Tenzil: 1/161, hadis: 216–239, Mecma El-Zevâid: 9/111, Savâik El-Muhrike: 101, 135, 136, Müsned Ahmed: 3/7, 26.

sayının Ehl-i Beyt imamlarına uyduğu aşikârdır. Başkalarına uyarlarken meydana gelen çelişkileri de barındırmaz.

3. Şii ve Sünni kaynaklarda 12 İmamların (a.s.) isimlerini açıklayan hadislerdir.

1. Birinci Tür Hadislerle İlgili:

Câbir, Tirmizi'nin naklettiği hadiste der ki:

“Arefe gününde Peygamber'i haccında gördüm. Bineğinin üzerinden şöyle dediğini duydum: ‘Ey insanlar, ben aranızda öyle bir şey bıraktım ki ona tutunursanız asla doğru yoldan sapmazsınız. Bu, Allah'ın kitabı ve Ehl-i Beytimdir.’”

Tirmizi, bu bölümde hadisi Ebi Said, Zeyd bin Arkam ve Huzeife bin Useyd'den de nakletmiştir.¹

Müslim'in Sahih'inde, Ahmed'in Müsned'inde, Sünen El-Dâremi, Bayhaki ve başkalarında ve Lafz birinci kitaba aittir; Zeyd bin Arkam'dan şu hadis rivayet edilir: “Peygamber, Mekke ve Medine arasında Hum denen bir su kaynağında hatip olarak durdu ve dedi ki:

‘Ey insanlar, ben ancak bir insanım. Rabbimin elçisi neredeyse gelecek ve ben icabet edeceğim. Ben, size iki ağır emanet bırakıyorum; birincisi Allah'ın kitabıdır, içerisinde hidayet ve nur vardır. O halde Allah'ın kitabını alın ve ona tutunun... ve Ehl-i Beytimdir.’”²

Tirmizi'nin Sünen'inde, Ahmed'in Müsned'inde -Lafz birinci kitaba aittir- şöyle geçer: “Size öyle bir şey bırakıyorum ki ona tutunduğunuz sürece doğru yoldan sapmazsınız; biri diğerinden

1 – Tirmizi: 5/621, Menâkıb Beyt El-Nebiy bölümü, Kenz El-Ummâl: 1/48.

2 – Sahih Müslim, Ali bin Ebu Talib'in Faziletleri Bölümü, Müsned Ahmed: 4/366, Sünen El-Dâremi: 2/431 (özet), Sünen El-Behaykâmi: 2/148, 7/30 (küçük bir değişiklik ile aktarılmıştır), El-Tahâvi Fi Meşkel El-Âsâr: 4/368.

daha yücedir. Bunlar, gökyüzünden yeryüzüne uzanmış bir ip olan Allah'ın kitabı ve yakınlarım olan Ehl-i Beytimdir. Kevser Havuzunda yanıma gelinceye kadar asla ayrılmayacaklardır. O halde benden sonra onlara nasıl sahip çıkacağınıza bakın.”¹

Bu tür hadislerden biri de gemi hadisidir.

Peygamber (s.a.a.) der ki: “Sizin için Ehl-i Beytim, Nuh'un gemisi gibidir. O gemiye binen kurtulur, ondan geri kalan boğulur.”²

Bir takım âlimler, Ehl-i Beyt'in o beş değerli pak insanlar olduğu görüşündedir: Peygamber efendimiz (s.a.a.), İmam Ali, Fatımatü'z-Zehra, Hasan ve Hüseyin (a.s.).

Sahabelerin birçoğu da bu görüştedir, Ebu Said El-Hudri, Enes bin Malik, Vaile bin Aska, müminlerin anası Ümmü Seleme, Ayşe, İbni Ebi Seleme (Peygamber'in evlatlığı), Sa'd bin Ebi Vakkas vb.

Tefsir ve hadis ehlinden bir topluluk da bu hadisi nakletmişlerdir. Örneğin, Fahr El-Razi “Tefsir El-Kebir”de, Zamahşeri “El-Keşşaf”ta, Kurtubi “Cevami Li-Ahkam El-Kur'an”da, Şevkani “Feth El-Gadir”de, Tabari “Cami El-Beyan”da, Suyuti “Dür El-Mensur”da, İbni Hacer Askalani “İsabe”de, El-Hâkim “Müstedrik”te, Zehebi “Talhis”inde, İmam Ahmed bin Hanbel “Müsned”de nakletmişlerdir.

Bu görüş gerçeğe daha yakındır, hatta görüşlerin en doğrusudur. Sebeplerine gelince:

Müslim, Sahih'inde Amir bin Sa's bin Ebi Vakkas'tan, o da babasından naklettiği hadiste der ki: “Muaviye bin Ebu Süfyan, Sa'd'ı çağırttı ve ona ‘Neden Ebu Turab'a sövmedin?’ diye

1 – Tirmizi: 5/622, Esed El-Gâbe: 2/12 (İmam Hasan'ın Tercemesinde), Dür El-Mensûr (Şûra suresindeki meveddet ayetinin tefsirinde).

2 – El-Müstedrek (Hâkim): 3/151.

sordu. Sa'd ona dedi ki: ‘Peygamber'in (s.a.a.) ona söylemiş olduğu üç sözü hatırladığım sürece ona sövmem. Bu sözlerden biri benim olsa, benim için en güzel nimetlerden biri olurdu.

Peygamber (s.a.a.) bazı gazalarında Ali'yi yerine yetkili olarak bırakmıştı. Ali, Peygamber'e ‘Beni kadınlar ve çocuklarla mı bıraktın?’ diye sordu. Resulullah (s.a.a.) ona ‘Ey Ali, Harun'un Musa yanında olan makamı gibi senin de benim yanımda öyle makamın olması seni razı etmez mi? Ancak benden sonra peygamber yoktur.’ dedi.

Hayber gününde de Peygamber'in (s.a.a.) şöyle dediğini işittim: ‘Sancağı öyle birine vereceğim ki Allah'ı ve Resulünü sever, Allah ve Resulü de onu sever.’ O zaman hepimiz sancağı almak için uzandık. Peygamber (s.a.a.), ‘Ali'yi çağırın’ dedi. Ali'nin gözleri rahatsız olduğu halde getirdiler. Peygamber (s.a.a.), Ali'nin gözlerine ağız suyundan sürdü ve sancağı ona verdi. Allah (c.c.), Hayber'i Ali'nin elleriyle fethetti. **(De ki, gelin oğullarınızı ve oğullarınızı çağıralım)** ayeti indiğinde Peygamber (s.a.a.); Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırmış ve ‘Allah'ım, Ehlim (Ehl-i Beytim) bunlardır.’ demiştir.”¹

Bu hadisi Tirmizi “Sahih”inde Amir bin Sa'd bin Ebi Vakkas senediyle rivayet etmiştir. Der ki: “Allah **(De ki, gelin oğullarınızı ve oğullarınızı çağıralım)** ayetini indirdiği zaman, Peygamber (s.a.a.); Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırmış ve ‘Allah'ım, Ehlim bunlardır.’ demiştir.”²

Ayrıca bu hadisi El-Hâkim “Müstedrek”te ³, Bahaykani “Sünen”de ⁴ rivayet etmişlerdir.

El-Keşşaf'ın sahibi demiştir ki: “Kısa ehlinin faziletlerini gösteren bundan daha güçlü bir delil yoktur. Onlar; Ali, Fatıma,

1 – Sahih Müslim: 15/175–176.

2 – Sahih El-Tirmizi: 2/166.

3 – El-Müstedrek (Hâkim): 3/150.

4 – Sünen El-Behaykani: 7/63.

Hasan ve Hüseyin'dir. Çünkü bu 'Mübahale'¹ ayeti indiği zaman Peygamber (s.a.a.) onları çağırarak, Hüseyin'i kucaklamış, Hasan'ın elinden tutmuş, Fatıma arkasında yürümüş, Ali de Fatıma'nın arkasında yürümüştür. Böylece ayette kastedilenlerin onlar olduğu, Fatıma'nın oğulları ve zürriyeti Peygamber'in oğulları olarak nitelendikleri, dünya ve ahrette yararlı doğru bir nispet ile ona nispet edildikleri anlaşılmıştır."²

İmam Ahmed, "Fazail"de Şeddad bin Âmir senediyle naklettiği rivayette der ki: "Vâile bin Aska'nın yanına gittim, yanında bir topluluk vardı, Ali'yi anıp ona sövdüler, ben de onlarla birlikte sövdüm. O zaman bana 'Resulullah'tan (s.a.a.) ne gördüğümü söylememi ister misin?' dedi. Ben 'evet' dedim. Şöyle devam etti: 'Bir gün Fatıma'nın yanına gittim ve Ali'yi sordum. Bana Peygamber'in (s.a.a.) yanına gittiğini söyledi, ben de oturup bekledim. Baktım ki Peygamber (s.a.a.), Ali, Hasan ve Hüseyin birlikte geliyorlar. Her biri Peygamber'in elini tutmuştu. İçeri girip Ali ve Fatıma'yı yanına oturttu, Hasan ve Hüseyin'i her birini bir bacağına oturttu, ardından elbisesini (veya örtüyü) üzerlerine sardı ve **(Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden, kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.)** ayetini okudu. Ardından 'Allah'ım bunlar benim Ehl-i Beytimdir, ve Ehl-i Beytim daha çok hak sahibidirler' demiştir."³

Bu hadisi İmam Tabari "Tefsir"de⁴, Tirmizi "Sahih"inde⁵, Suyuti "Dür El-Mensur"da⁶, Heysemi "Mecma El-Zevaid"de⁷, El-Hâkim "Müstedrek"te⁸, Ahmed "Müsned"de¹

1 – Âli İmrân: 61.

2 – Tefsir El-Keşşâf (Zamehşeri): 1/147-148.

3 – İmam Ahmed bin Hanbel: Fadâil El-Sahâbe kitabı: 2/557-578.

4 – Tefsir El-Tabari: 22/5-6.

5 – Sahih El-Tirmizi: 5/351-663.

6 – Tefsir El-Dür El-Mensur: 5/198.

7 – Mecma El-Zevâid: 9/166.

8 – El-Müstedrek (Hâkim): 3/147.

nakletmişlerdir.

2. Tür Hadislerle İlgili:

Peygamber'in (s.a.a.), İmamların Sayısını Vermesi ve 12 Olduklarını Belirtmesi:

Peygamber (s.a.a.), kendisinden sonra yetkili olacak imamların 12 imam ve halife olacaklarını belirtmiştir. Bunu, aşağıda belirtilecek sahih ve musnet sahipleri de rivayet etmişlerdir:

1. Müslim: Cabir bin

Semra'nın

Peygamber'i (s.a.a.) şöyle derken işitmiştir: "Kıyamet gününe kadar veya başınızda 12 halife var oldukça din, kaim olacaktır. Bu halifelerin tümü Kureyş'tendir." Bir rivayette de Cabir bin Semra der ki: "Peygamber (s.a.a.), bir söz söyledi ancak ben anlamadım, babama Peygamber'in (s.a.a.) ne dediğini sordum, o da 'Tümü Kureyş'tendir' dedi."²

Başka bir rivayette demiştir ki: "*Hepsi Haşim oğullarındandır.*"³

Ahmed, Hâkim –metin birinciye aittir-, Mesruk'tan rivayet ettikleri hadiste der ki: "Bir gün Abdullah bin Mesud'un yanında oturuyorduk. Bize Kuran okuyordu. Bir adam, ona 'Ey Abdurrahman, Peygamber'e (s.a.a.) bu ümmetin kaç halifesi olduğunu sordunuz mu?' diye sordu. Abdullah, 'İrak'a geldiğimden beri senden önce hiç kimse bu soruyu sormadı.' dedi ve şöyle ekledi: 'Evet sorduk, bize İsrail oğulları nakipleri gibi sayılarının 12 olduğunu söyledi.' demiştir."⁴

1 – Müsned El-İmâm Ahmed: 4/107.

2 – Feth El-Bâri: 13/181, Kitab El-Ahkâm, İstihlaf bölümü, Müstedrek El-Sahîheyn:3/617.

3 – Yenâbi El-Mevedde: 3 bölüm: 77.

4 – Müsned Ahmed: 1/398, 406, Feth El-Bâri: 16/339, Mecma El-

Hadisi Tefsir Etmekteki Şaşkınlıklar

Halifeler medresesinin âlimleri, zikredilen rivayetlerde geçen 12 sayısı için şaşkınlığa düşmüşler ve bu konuda çelişkili açıklamalar yapmışlardır.

İbni Arabi, Sünen El-Tirmizi'nin şerhinde der ki:

“Peygamber’den sonra 12 halife olacağını bildik, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Muaviye, Yezid, Muaviye bin Yezid, Mervan bin Hakem, Abdulmelik bin Mervan, Velid, Süleyman, Ömer bin Abdulaziz, Yezid bin Abdulmelik, Mervan bin Muhammed bin Mervan, El-Seffah adlı kişilerin halife olduklarını gördük...”

Ardından kendi zamanına kadar Abbasilerden 27 halife saymıştır. Sonra demiştir ki:

“Eğer 12 kişi sayarsak, görünürde bu sayı Süleyman’da bitiyor, manen sayacak olursak 5 kişi oluyor, 4 halife ve Ömer bin Abdulaziz. Bu yüzden bu hadise anlam veremedim.”¹

Kadı Ayyad, “Bu sayıdan daha fazlası halife olmuştur.” Diyen birine verdiği cevapta der ki: “Bu, batıl bir itirazdır. Çünkü Peygamber (s.a.a.) sadece 12 kişinin halife olacağını söylememiştir. Bu sayı gerçekleşti, artmasında bir sakınca yoktur.”²

Suyuti, cevabı naklederek der ki:

“12 halifenin varlığından söz etmek, kıyamete kadar tüm İslam müddeti için geçerlidir. Bunu kabul etmeseler de tamamen

Zevâid: 5/190, Savâik El-Muhrike: 12, târih El-Hulefâ (Suyûti): 10, El-Câmi El-Sagîr (Suyûti): 1/75, Kenz El-Ummâl: 13/27, Fayd El-Kadir Fi Şerh El-Câmi El-Sagîr (Menâvi): 2/458, İbni Kesir “Târih”inde: 6/248.

1 – İbni Arabi’nin Sünen El-Tirmizi Şerhi: 9/68–69.

2– Şerh El-Nevevi Ala Müslim: 12/201–202, Feth El-Bâri: 16/339, sayfa 341’de de tekrarlamıştır.

doğru olduğunu bilirler.”¹

Feth El-Bâride şöyle denmiştir: “Onlardan 4 halife olmuştur, ancak kıyamet gününden önce sayıları tamamlanmalıdır.”²

İbn El-Cevzi der ki: “Hadiste ‘Ardından karmaşa çıkacak’ denmesi, kıyametin belirtilerinden olan Deccal ve sonrasına işaret eden fitnelerdir.”³

Suyuti der ki: “12 halifeden 4 halife, Hasan, Muaviye, İbni Zübeyr, Ömer bin Abdulaziz kabul edildi. Bunlar sekizdir. Bu şahıslara Mehdi Abbasi de eklenebilir, çünkü Abbasilerdeki yeri, Emevilerde Ömer bin Abdulaziz’in yeri gibidir. Tahir Abbasi de adaletli kabul edildiğinden eklenebilir. Geriye beklenen iki halife kaldı, bunlardan biri Mehdi’dir çünkü Ehl-i Beyt’ten olacaktır.”⁴

Ve denmiştir ki: “12 halife olacağını söylemekten maksat, hilafetin azametli olduğu, İslamın ve islama dair unsurların doğru olduğu zaman içindir, öyle bir zaman ki İslami aziz kılar ve insanları çevresine toplar.”⁵

Beyheyki der ki: “Anlatıldığı üzere bu sayı, Velid bin Yezid bin Abdulmelik’in hilafetine kadar olan zamandır. Sonra büyük karmaşa ve fitne çıkmıştır. Ardından Abbasi saltanatı ortaya çıkmıştır. Halifelerin, gelen haberdeki sayıyı geçmeleri ancak haberde zikredilen halifelik sıfatını göz ardı etmekle olur, ya da bu karmaşadan sonraki halifeleri de sayarak sayı artmış olur.”⁶

1 – Târih El-Hulefâ (Suyûti): 12.

2 – Târih El-Hulefâ (Suyûti): 12

3 – Târih El-Hulefâ (Suyûti): 12

4 – Savâik El-Muhrike: 19, Târih El-Hulefâ (Suyûti): 12, buna göre halifeler medresesinin, biri Mehdi olmak üzere iki beklenen imamı oluyor; Ehl-i Beyt nedresesinde ise beklenen imam birdir.

5 – Nevevi, Şerh Müslim’de buna işaret etmiştir: 12/202–203. Târih El-Hulefâ (Suyûti): 10.

6 – İbni Kesir “Târih”inde Bahaykâmi’den nakletmiştir: 6/249.

Ve demişlerdir ki: “İnsanlar şuna icma etmiştir: üç halife olmuştur, ardından Ali halife olmuştur. Ta ki Siffin savaşındaki hakem olayına kadar. Bu olaydan sonra hilafeti Muaviye almıştır. Hasan’ın barışında Muaviyenin halife olmasına icma edilmiştir. Ardından oğlu Yezid’in halife olmasında icma etmişlerdir. Hüseyin’e ise böyle bir durum olmamış, öncesinde öldürülmüştür. Yezid öldükten sonra ihtilafa düşmüşler, sonra İbni Zübeyr’in öldürülmesi sonrası Abdulmelik bin Mervan’da anlaşmışlardır. Ardından dört oğlu için icma etmişlerdir; Velid, Süleyman, Yezid ve Hişam. Süleyman ve Yezid’in arasına Ömer bin Abdulaziz geçmiştir. On ikincisi ise Velid bin Yezid bin Abdulmelik’tir. İnsanlar Hişam’dan sonra onda anlaşmışlardır ve hilafeti dört yıl sürmüştür.”¹

Buna göre Müslümanların icması sonucu bu on iki şahsın hilafeti doğru sayılmıştır, Peygamber de İslamı insanlara taşımaları için bu kişileri halife olarak müjdelemiştir.

İbni Hacer bu açıklama için en iyi açıklama olduğunu söylemiştir.

İbni Kesir demiştir ki: “Hadiste 12 imamla kastedilenin fasık olan ve daha önce zikri kınama ile geçen Velid bin Yezid bin Abdulmelik zamanına kadar olan halifeler olmalarıyla ilgili Beyheyki’nin izlediği ve birtakım insanların da kabul ettiği yol doğru olabilir. Bu Velid bin Yezid’in zamanına kadar olan imamlar, her halükarda 12’den fazladır. Bunun kanıtı şudur ki 4 halife Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali’nin hilafetleri kesindir. Ardından Hsan bin Ali gelir, çünkü Ali ona vasiyet etmişti, Irak ehli de ona biat etmişlerdi. Muaviye ile barış imzalayınca Muaviye halife olmuştur, ardından oğlu Yezid bin Muaviye, sonra Muaviye bin Yezid, sonra Mervan bin Hakem, sonra oğlu Abdulmelik bin Mervan, sonra oğlu Melik bin Abdulmelik, sonra Süleyman bin Abdulmelik, sonra Ömer bin

1 – Târih El-Hulefâ: 11, Savâik El-Muhrike: 19, Feth El-Bâri: 16/341.

Abdulaziz, sonra Yezid bin Abdulmelik, sonra Hişam bin Abdulmelik’tir. Bunlar 15 kişidirler. Ardından Velid bin Yezid bin Abdulmelik gelir. İbni Zübeyr’in hilafetini Abdulmelik’ten önce sayarsak 16 kişi olurlar. Her halükarda onlar Ömer bin Abdulaziz’den önce 12’lerdir. Buna göre 12 halife arasına Yezid bin Muaviye giriyor ve bu sayıdan tüm imamların övdüğü ve reşid halifelerden saydığı Ömer bin Abdulaziz çıkıyor. Öyle ki tüm insanlar adaletli olduğuna ve zamanının en adaletli zamanlardan olduğu konusunda icma etmişlerdir, hatta rafiziler bile bunu kabul etmişlerdir. O halde biri eğer “Ancak insanların icmaa vardığı kişiyi halife kabul ederim.” derse ne Ali bin Ebu Talib’i ne de oğlunu halife kabul etmemesi gerekir. Çünkü tüm insanlar onlar için icmaa varmamış, Şam ehlinin tümü onlara biat etmemişlerdir.

Ve şöyle denmiştir: “Bazıları Muaviye’yi, oğlu Yezid’i ve torunu Muaviye bin Yezid’i halife saymışlardır; ancak ne Mrvan ne de İbni Zübeyr’in hilafet günleri dikkate alınmamıştır. Çünkü ümmet onlardan birine icma etmemiştir. Buna göre deriz ki, izlediği bu yolda üç halifeyi saymış, ardından Muaviye, Yezid, Abdulmelik, Velid bin Süleyman, Ömer bin Abdulaziz, Yezid ve Hişam’ı saymıştır. Bunlar 10 şahıstır. Bunlardan sonra fâsık olan Velid bin Yezid bin Abdulmelik gelir. Bu sayıdan Ali ve oğlu’nu çıkarması gerekir; ancak bu da Ehl-i Sünnet ve Şia âlimlerinin metinlerine aykırı olur.”¹

İbni Cevzi, bu meseleye iki yönden cevap vermiştir:

1. “Peygamber (s.a.a.), hadisinde kendisinden ve ashabından sonra halife olacak olanlardan ve ashabının yönetiminin kendi yönetimine bağlı olduğundan bahsetmiştir. O halde onlardan sonra olacak velayetlerden bahsetmiştir, sanki Ümeyye oğullarından olan halifelerin sayısını vermiş ve sanki ‘Din baki kalacaktır’ demesi, velayetin 12 halifeye geçmesine kadar

1 – Târih İbni Kesir: 6/249–250.

anlamındadır. Ardından ilkinden daha şiddetli bir nitelikten bahseder. Ümeyye oğullarının ilk halifesi, Yezid bin Muaviye'dir, son halifesi ise Mervan El-Himar. Sayıları da 13'tür. Ne Osman, ne Muaviye ne de İbni Zübeyr bu halifeler arasında sayılmaz, çünkü onlar sahabeydiler. Bunlar arasından Mervan bin Hakemi sahabe olması ihtimalinden veya insanlar Abdullah bin Zübeyr için icmaya vardığından dolayı yenilgiye uğradığından onu bu sayıdan çıkarırsak, sayı tam olur. Hilafet, Ümeyye oğullarının elinden çıktığında büyük fitneler ve birçok katliam olmuştur, ta ki Abbasi yönetimi oturuncaya kadar. O zaman durumlar, öncesinden tamamen farklı olmuştur.”

İbni Hacer bu açıklamaya Feth El-Bari'de cevap vermiştir.¹

2. İbni Cevzi, Ebu Hüseyin bin Münâdi'nin Mehdi ile ilgili topladığı bölümden şöyle nakleder: “Bu durum, âhir zamanda ortaya çıkacak olan Mehdi'den sonra olabilir. Öyle ki Danyal'in kitabına göre Mehdi ölünce en büyük torununun çocuklarından 5 şahıs velayeti alacaktır. Ardından en küçük torunun evlatlarından 5 kişi velayeti alacaktır. Sonuncuları, en büyük torunun evlatlarından birine vasiyet edecektir, bu sonuncunun da çocuğu velayeti alacaktır. Böylece her biri Mehdi olan 12 hükümdar olacaktır. Başka bir rivayette de Mehdi'den sonra 12 adamın velayeti alacağı söylenmiştir. Altısı Hasan'ın soyundan, beşi Hüseyin'in soyundan, sonuncusu ise başka soydan olacaktır. O da ölünce zaman fesada uğrayacaktır.”

İbni Hacer bu hadis ile ilgili “Savail”inde yorum yaparak der ki: “*Bu rivayet çok zayıftır ve itibar edilmez.*”²

Birtakım insanlar demişlerdir ki: “Büyük ihtimalle Peygamber (s.a.a.) bu hadiste, kendisinden sonra çıkacak tuhaf fitnelerden dolayı insanların ayrılığa düşeceğini ve her bir fırkanın ayrı bir

1 – Feth El-Bâri: 13/183, İbni Cevzi'nin “Keşf El-Meşkel” adlı kitabından nakletmiştir.

2 – Feth El-Bâri: 13/184, Savâik El-Muhrike (İbni Hacer): 19.

halifeye tabi olarak aynı vakitte 12 halifenin olacağını kastetmiştir. Bundan başka bir şey kastetmiş olsaydı ‘Şöyle şöyle yapacak 12 halife olacaktır.’ şeklinde açıklama yapması gerekirdi; ancak böyle bir haber vermeyerek hepsinin aynı zamanda olacaklarını bildirmiştir.”¹

Ve demişlerdir ki: “Bu olay da beşinci yüzyılda gerçekleşmiştir. Öyle ki sadece Endülüs'te 6 kişi vardı ki hepsi kendine halife diyordu. Buna ek olarak, Bağdat'ta Abbasiler Mısır'ın da kendine yöneticisi vardı. Ayrıca dünyanın her bir yanında Alevilerden ve Haricilerden halifelîği iddi edenler vardı.”²

İbni Hacer der ki: “Bu sözler, ancak Buhari'deki gibi kısaltılmış hadislerden başkasına vakıf olmayanların sözleridir.”³

“Aynı zamanda oluşları ayrılıkları getirir. O halde hadisin anlamı bu olamaz.”⁴

Böylece geçmiş hadislerin açıklanmasında ortak bir görüşe ulaşamamışlardır. Ayrıca Peygamber'in (s.a.a.) 12 İmamların (a.s.) isimlerini beyan ettiği hadislerini de ihmal etmişlerdir. Çünkü halifeler medresesinin yüzyıllar boyunca süren halifelik anlayışına ters düşmektedir. Ehl-i Beyt medresesindeki muhaddisler ise pak sahabeler senediyle bu hadisleri Peygamber'den (s.a.a.) naklederek kitaplarında yazmışlardır.⁵

3. Tür Hadislerle İlgili

İmam Cafer Sâdık (a.s.), der ki: “Cebrail (a.s.) Muhammed'in yanına (s.a.a.) inerek demiştir ki: ‘Ey Muhammed, Allah,

1 – Feth El-Bâri: 16/338.

2 – Şerh El-Nevevi: 12/202, Feth El-Bâri: 16/339, Lafz El-Ahîr.

3 – Feth El-Bâri: 13/182.

4 – Feth El-Bâri: 13/183.

5 – Meâlim El-Medreseteyn: 1/541–546.

doğacak bir çocukla seni müjdeliyor, bu çocuk Fâtıma'dan doğacaktır. Senden sonra ümmetin onu öldüreceklerdir.' Muhammed (s.a.a.) 'Ey Cebrail, Rabbime selam ilet, Fatıma'dan doğup da benden sonra ümmetim tarafından öldürülecek bir çocuğa ihtiyacım yoktur.' (de) dedi. Cebrail semaya yükselip geri indi ve aynı şeyi söyledi. Muhammed: "Fatıma'dan doğup da benden sonra ümmetim tarafından öldürülecek bir çocuğa ihtiyacım yoktur." dedi. Ardından Cebrail (a.s.) semaya yükseldi ve geri geldi. Peygamber'e dedi ki: 'Ey Muhammed, Rabbin sana selam gönderdi ve o çocuğun soyunda imamet, velayet ve vasiyet olacağı müjdesini verdi.' O zaman 'Kabul ediyorum.' dedi. Ardından Fatıma'ya 'Allah beni senden gelecek ve benden sonra ümmetim tarafından öldürülecek bir çocukla müjdeledi.' diye haber gönderdi. Fatıma da Peygamber'e (s.a.a.) 'Senden sonra ümmetinin öldüreceği bir çocuğa ihtiyacım yoktur.' diye haber gönderdi. O zaman Peygamber (s.a.a.) 'Allah onun soyunda imamet, velayet ve vasiyet olacağını bildirdi.' diye haber gönderince Fatıma 'Kabul ediyorum.' diye cevap gönderdi. Böylece (Anası onu zahmetle taşıdı ve zahmetle doğurdu. (Ana karnında) Taşınması ile sütten kesilmesi otuz ay sürdü. Nihâyet güçlü çağına erip kırk yaşına varınca: "Ya Rabbi dedi, beni, bana ve anama, babama verdiğin ni'mete şükretmeğe, râzı olacağın yararlı işler yapmağa sevk eyle. Benim için zürriyetim içinde de salâhı devam ettir.)¹ Eğer 'Zürriyetim içinde salâhı devam ettir.' demeseydi, tüm zürriyeti imam olurdu."²

Şia, Her imamın kendisinden sonraki imam için nass getirdiğine inanır.³

1 – Ahkaf: 15.

2 – Usûl-ı Kâfi: 1/465.

3 – Usûl-ı Kâfi: 1/286, El-Hücce kitabı, Allah'ın ve Resulünün İmamlar Hakkında Söyledikleri Naslar bölümü, İsbat El-Hüdât (Muhammed bin El-Hasan El-Hür El-Âmili)

Halifeler Medresesinde On İki İmamların İsimleri

1. Cüveyni¹ Abdullah bin Abbas'ın Peygamber'den (s.a.a.) şöyle işittiğini nakleder: "Ben peygamberlerin efendisiyim; Ali bin Ebu Tâlib de vasilerin efendisidir. Benden sonraki vasiler on ikidir. İlki Ali, sonuncusu ise Mehdi'dir."

2. İbni Abbas, Peygamber'den (s.a.a.) şu hadisi nakleder: "Peygamber demiştir ki 'Halifelerim, vasilerim, benden sonra insanlar için Allah'ın hüccetleri olacak olanlar, on ikidir. Birincisi kardeşimdir, sonuncusu evladımdır.' Peygamber'e (s.a.a.) 'kardeşin kimdir?' diye sorulunca 'Ali bin Ebu Talib' demiştir. 'Evladın kimdir?' diye sorulunca demiştir ki:

'O, Mehdi'dir. Dünya nasıl ki zulüm ve baskıyla dolduysa onu adalet ve eşitlikle dolduracaktır. Beni hak ile uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderene yemin ederim ki dünyada sadece bir gün kalmış olsa da evladım Mehdi'nin zuhur etmesi için Allah (c.c.) o günü uzatır. O zaman İsa bin Meryem incek ve arkasında namaz kılacak, dünya rabbinin nuruyla ışıdayacak, iktidarı doğuya ve batıya ulaşacaktır.'

3. Cüveyni senediyle Peygamber'den şu hadisi nakleder: Peygamber'in (s.a.a.) şöyle söylediğini işittim: "Ben, Ali, Hasan, Hüseyin ve Hüseyin'in soyundan gelecek dokuz şahıs pakız ve masumuz."²

1 Zehebi, Hâfız'ın Tezkire'sinde, Şeyhlerinin Tercemesinde: 5/15 demiştir ki: "O, Yenilikçi, tek ve kâmil imam İslamın övüncü, Sadreddin İbrahim bin Muhammed bin Hımeveyh El-Cüveyni El-Şâfi'i'dir. Rivayetlerin doğruluğunda son derece titizdi."

2 Ferâid El-Sımtîn: 2/312 hadis: 1, 2, 3.

SONUÇ

İnsan, boş yere yaratılmamıştır; ibadet ve hidayet için yaratılmıştır.

Peygamberlik, uyarı ve tebliğ etmeyi üstlenmiştir. İmamet ise hidayetin gerçekleşmesi ve insanın da bu hidayeti tatbik etmesi için çalışır.

Peygamberlik, ancak vahiy ve mucize ile bilinir. İmamet ise ancak masum şahsın kim olduğunu beyan eden nass ile bilinir.

Velayet sahibi olan imama biat etmiş olmak, velayet için hakkında nass gelmiş bir imam olarak ona itaat etmenin yerini tutmaz; aynı zamanda biat etmek, o şahsın imam olduğunu veya olmadığını belirlemez.

Şûra ise aynı şekilde nassın yerini tutmamaktadır; şûranın sonuçları da masum imamı bağlamaz.

Peygamber (s.a.a.), hayatı süresince nassı sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Öyle ki tarih, Peygamber'in nass haricinde hilafet için başka bir yöntem belirlemediğini söyler.

İmam Ali'nin de (a.s.) ameli, çalışmaları, tutumları nass nazariyesine göre olmuştur. Öyle ki nass haricindeki, nassa aykırı gelen alternatifleri reddettiğini görmekteyiz.

Son olarak, iki tarafın muteber hadislere dayanan delillerinin hilafet ve imametin 12 şahsa özgü olduğunu, bunu Peygamber'in (s.a.a.) belirlediğini ve ilkinin Ali bin Ebu Tâlib, sonuncusunun Mehdi (a.s.) olduğunu ispat etmektedir. Böylece ibadet ve hidayeti gerçekleştiren tek şer'i yolun nass nazariyesi olduğu açığa çıkmış oluyor.